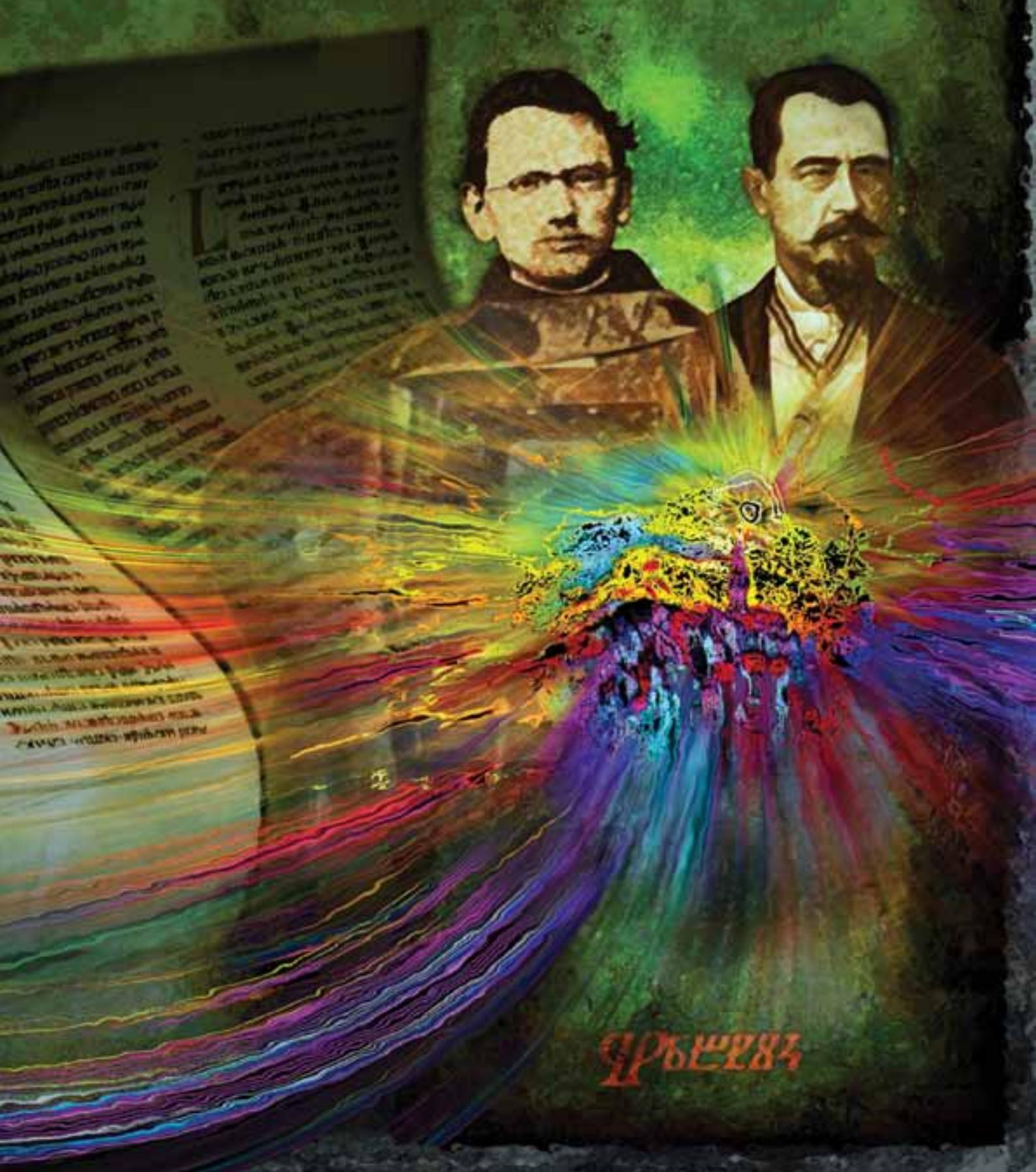

Arbnički Vidici

Broj 40 - Godina XXI - Božić 2012. - Cijena 10 kn

СРБЉА

Dragi naši čitatelji!

Pred vama su blagdanski Vidici, pristiglo je mnogo tekstova i fotografija tako da su ovaj put deblji za čak 8 stranica. Ovim se putem zahvaljujemo svima koji su pridonijeli izlasku još jednog broja. Pozivamo i dalje one koji žele suradivati s Vrbničkim vidicima, imaju ideje, prijedloge, možda i konstruktivne kritike, neka nam pišu na e-mail adresu vkd.frankopan@mail.com ili neka se jave Uredništvu. Što više različitih suradnika, što različitije teme, to bolji, otvoreniji i širi Vrbnički vidici. Ovo je list koji zajedno stvaramo mi i vi.

Što smo pripremili u ovom broju? Već samom naslovnicom htjeli smo vam skrenuti pozornost na dvojicu znamenitih Vrbenčana – dr. Dinka Vitezića i Dragutina Parčića. Obljetnica njihova rođenja bila je prilika da se podsjetimo njihova života i rada. Svaki su na svoj način obilježili vrijeme u kojem su živjeli, a mogu nam i danas poslužiti kao poticaj i nadahnuće za izazove budućnosti. O dr. Dinku Viteziću smo već pisali, a u prosincu smo o njegovu životu, radu i ostavštini, posvetili stručni skup. Dragutin Parčić je bio silno svestran čovjek, a jeste li znali da je bio i jedan od pionira fotografije u nas?! Upravo to je Tema broja o kojoj je pisao Petar Trinajstić. Ova su dvojica Vrbenčana prije 110. godina, pridonijela osnivanju Staroslavenske akademije u Krku, o njezinoj djelatnosti i važnosti pročitajte u članku mr. sc. Tvrta Božića. Kulturno-povijesne baštine u Vrbniku ima mnogo, o obavljenim konzervatorsko-restauratorskim radovima na župnoj crkvi piše Irma Huić, a o potrebi revitalizacije sv. Mavra piše arheolog Matija Makarun. Marica Stašić Milić prisjetila se kako je bilo u vrijeme dok su vatori navigali Namori, Bavulić verbenskih besed za vas je opet otvorila Marija Trinajstić Božić, a stare besedi pronadite u osmosmjerki Bernardice Polonijo. U rubrici Iz vaših pera... ovaj put pročitajte pjesme naših pjesnikinja objavljene u zbirci Duša zdola kamika gdje su uvrštene pjesme odabranih čakavskih pjesnika Primorsko-goranske županije. Na stranicama Vidika pronaći ćete čak dva putopisna teksta. O gradu Sulejmana Veličanstvenog piše Klara Volarić, a o hodočašću u „vječni grad“ Marina Polonijo Grdinić. Objavljujemo i dva intervjua. U prvom, dva para slavljenika zlatnog pira otkrivaju recepte za dugovječnost braka, a u drugom smo razgovarali s perspektivnim diplomanima u besperspektivnim vremenima. U stalnim rubrikama obraćaju vam se načelnica Općine Vrbnik, direktorka Turističke zajednice i naravno Stric IVE. Kako obiteljskim zajedništvom doći do poslovnog uspjeha piše Franjo Toljanić. Zavirili smo i u Dječji vrtić, a doznali smo i kako su svoje glazbeno umijeće usavršila djeca i mlađi Vrbnika ovog ljeta u Glazbenom tečaju „Stari put“. Što se još događalo u Vrbniku od Ivanje pročitajte u rubrici Od broja do broja. U Duhovnoj misli na otvaranje vrata vjere potiče nas Jasminka Gršković, a Župnik poziva... da ovo blagdansko vrijeme bude vrijeme blagosti i ljubavi...neka nam baš takvo bude i neka nam nova godina donese bolje mogućnosti, sretnije okolnosti i ostvarenje ciljeva.

Dina Valković

Obavještavamo sve članove VKD «Frankopan» koji još nisu uplatili članarinu za 2012. godinu, da to mogu učiniti uplatom na žiro račun broj: 2402006 – 1100124933 ili članovima Izvršnog odbora. Članarina iznosi 30 kn, uplatom koje svaki član dobiva besplatan broj Vrbničkih vidika.

 Od 2013. pratite VKD "Frankopan" na Facebooku.

SADRŽAJ:

Riječ urednika	2
Riječ župnika	3
Općina Vrbnik	4
Turistička zajednica	5
Čestitka	7
Tema broja	8
Obljetnice	12
Putopis	15
Baština	18
Hodočašće	21
Duhovna misao	23
Intervju	24
Obljetnice	25
Predstavljamo	26
Obljetnice	27
Mladi (o) mladima	28
Mladi	30
Vrtić	31
Od broja do broja	32
Vrimena prošasta	34
Bavulić	35
Iz života naše Župe	36
Iz vaših pera...	38
Stric IVE	39

IMPRESSUM: Vrbnički vidici – Godina XXI. – Broj 40 – Božić 2012. – Cijena 10 kn – Naklada 400 primjeraka – ISSN 1332-4624; Uredništvo: Mira Katunar, Mirela Sparožić, Dina Valković – Glavna i odgovorna urednica: Dina Valković – Lektorica: Dina Valković; Priprema i tisk: Tiskara Šuljić, Rijeka – E-mail: vkd.frankopan@gmail.com – Fotografije: Petar Trinajstić (korice), Ivica Brusić Brujo, Dora Volarić, privatne zbirke. Tiskanje ovoga broja omogućile su Općina Vrbnik i Županija primorsko-goranska, na čemu im najljepše zahvaljujemo.

Vrijeme za rast u vjeri, blagosti i ljubavi

»Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima u prorocima: konačno, u ove dane progovori nam u Sinu.« (Heb 1,1-2)

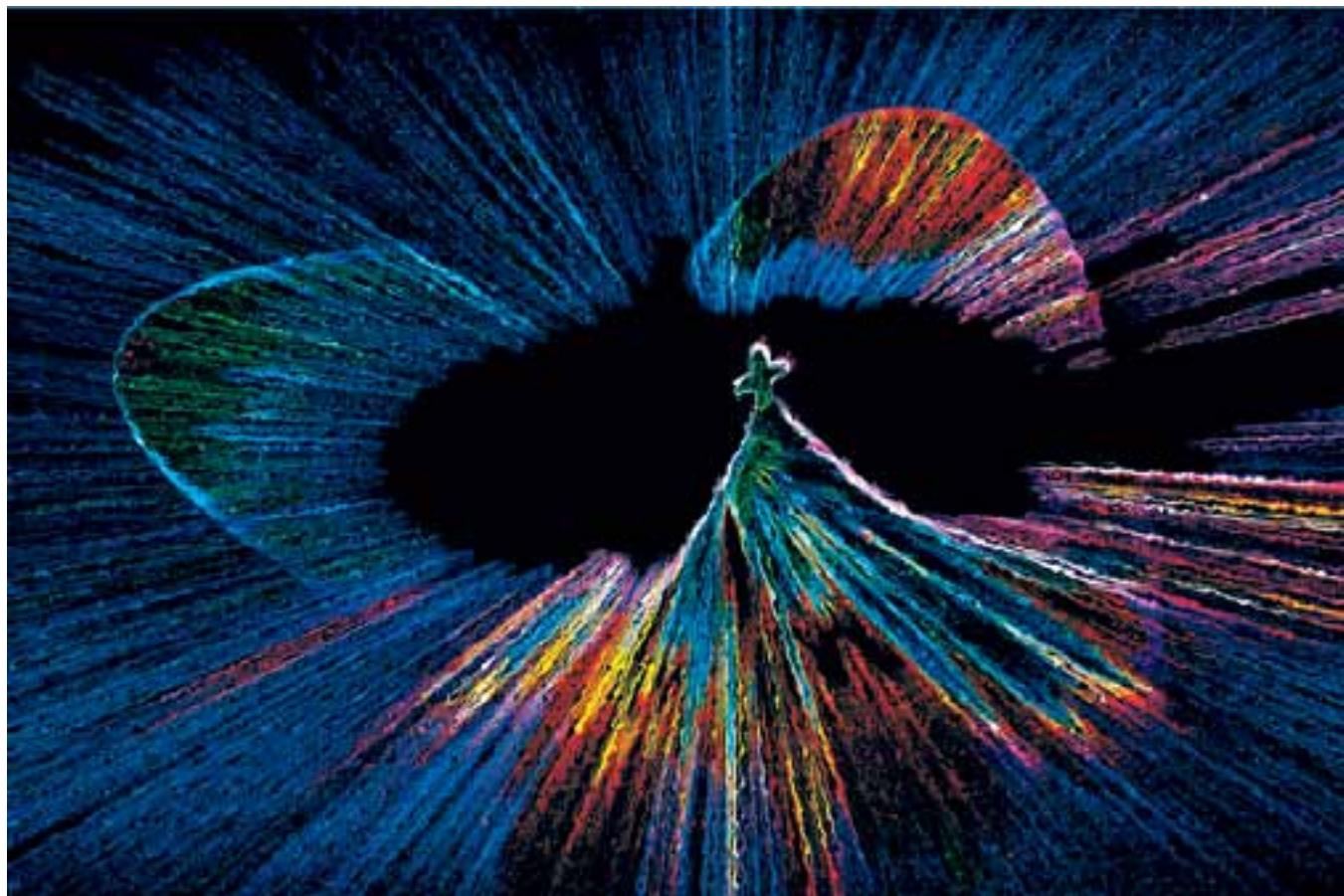
Dragi župljani Župe Vrnik!

Božićni milosni događaj svake nas godine iznova potiče da se zagledamo u Isusa Krista i u njemu istinski preispitamo svoj život. Ovo je prilika da nas Isus pohodi svojim svjetлом u ovoj Godini vjere. Posebno ako je naša vjera s vremenom možda potamnila ili se ugasila. Pustimo Bogu da se proslavi u našem životu kroz svetu Božićnu noć. Ovo vrijeme je prilika da se opet približimo onima kojima smo postali daleki, da pružimo ruku onima kojima smo je možda uskratili, da ponudimo ljubav umjesto mržnje onima koji su nam nanijeli zlo, da vratimo osmijeh na lice ako smo dosad bili u tuzi, da vratimo obiteljsku molitvu u svoju obitelj ako je nestala iz života naše obitelji, da se vratimo stolu Euharistije ako smo se od njega udaljili, da vratimo dostojanstvo svojoj obitelji ako smo ga narušili, da vratimo svetost svome životu ako smo ga obeščastili... Teško ćemo proslaviti Božić ako se istinski nismo susreli s Isusom. Isus se ne susreće samo u našim bijedama – kada smo duhovno ili moralno razoren, kad nam život kreće loše, kad nas zatekne

kakva bolest. Boga treba primiti kada nam je u životu dobro, kad živimo u blagostanju, kad smo zdravi, kada smo zadovoljni s životom. Da bi u istinu osjetili radosno Božić mi vjernici znamo da samo u čistoj duši i mirnoj savjesti Novorođeni Kralj dolazi u naše srce. Apostol Pavao nas poziva: „Odložimo, dakle, djela tame i zaodjenimo se oružjem svjetlosti.“ (Rim 13,12). Zato iskoristimo ovo vrijeme za rast prije svega u vjeri, blagosti i ljubavi, za istinsku radost, u kakvoj bismo htjeli da božićno Dijete raste u ovoj Godini vjere. Da u Novoj godini naša vjera još više bude zrela, čvrsta i snažna, a mi sretniji i svetiji ljudi.

Dragi Vrbenčani od srca vam čestitam Božić i božićne blagdane želeći vam obilje Božjeg mira i blagoslova! U nadi da će se u Vašim srcima i obiteljima dogoditi radoš i veselje Božićne noći, želimo Vam obilje Božjeg blagoslova te sretnu i blagoslovljenu Novu 2013. godinu!

Vaš plovan Tomislav Crnović

Petar Trinajstić

Osvrt na mandatno razdoblje 2009. - 2013.

Projekti za naredno četverogodišnje razdoblje

Ono najznačajnije, što je obilježilo proteklo mandatno razdoblje, jest činjenica da smo ulaganjem u vodoopskrbu pokrili sva naselja na području naše Općine i da svaki stanovnik ima mogućnost priključka na vodovodni sustav. Osim što je ovime poboljšan standard stanovništva, izgradnjom magistralnih cjevovoda, do morske obale (Sv. Marak) i udaljenih naselja u unutrašnjosti (Kampelje), stvoreni su preduvjeti za razvoj turističkih zona i ruralnih sredina. U ukupnim ulaganjima vrijednim gotovo 9 miliona kuna uz sredstva iz općinskog proračuna uključeni su Hrvatske vode i nadležna ministarstva.

S obzirom da je izgradnja kanalizacijskog sustava nužan imperativ svake uređene lokalne zajednice prišlo se izradi projekata za njezinu realizaciju. Od ukupno devet faza izgradnje sukcesivno se ishoduju potvrde glavnog projekta, a do ovog trenutka ishodovane su potvrde glavnog projekta za 4 faze koje su kandidirane za finansiranje prema Hrvatskim vodama. Dio se planira sufinancirati iz sredstava EU te će priprema i realizacija ovih projekata biti temeljni zadatak u narednom razdoblju.

U cilju diverzifikacije poljoprivredne djelatnosti koja predstavlja okosnicu ukupne gospodarske djelatnosti na području Općine, učinjeni su iskoraci ka stvaranju preduvjeta za razvoj kompatibilne turističke djelatnosti. U tom smislu poboljšana je turistička infrastruktura:

- izgrađeno je privezište za 20 novih vezova u vrijednosti od 600 tisuća kuna

- proširen je i uređen kupališni prostor na Vajavini (300 tisuća kuna)
- asfaltirana je obalna cesta do plaže u dužini 2,5 km (1,3 miliona kuna)
- uređene su nove zelene površine
- digitalizirana je knjižna građa Knjižnice obitelji Vitezić
- adaptirana je zgrada općine i društvenog doma
- uređen je prostor groblja.

Početkom 2013. godine planira se izgraditi mrtvačnica za koju je pokrenut postupak prikupljanja ponuda za izvođenje. Ukupna vrijednost radova i opremanja iznosi 700 tisuća kuna.

Početkom 2013. g. na temelju izrađenog projekta planira se u suradnji sa Županijskom upravom za ceste započeti s radovima na proširenju i sanaciji ulice Vinogradsko do Jira. Prema projektantskom troškovniku ukupna vrijednost radova iznosi 1,5 miliona kuna.

Izvedbenim projektom sanacije Vitezićeve ulice (u vrijednosti 1 milion kuna) planirano je postavljanje sustava oborinske i fekalne odvodnje kao i uređenje parternog dijela, a radovi se planiraju izvesti u 2013. g.

Planira se sanacija Crkvice Sv. Mavra. Vrijednost sanacije iznosi 200 tisuća kuna, a očekujemo sufinanciranje Ministarstva kulture.

U sklopu radova na obnovi Župne crkve sufinancirali smo radove na restauraciji oltarne pale s 20 tisuća kuna, a planiramo to činiti i u narednom razdoblju, a u skladu s dinamikom obnove.

Potičemo i sufinanciramo rad udruga, posebno VKD "Frankopan"; uredili smo prostoriju u staroj školi za arhivu društva i izradili muške nošnje za potrebe folklora.

Započeta sanacija društvenog doma u Garici, ukupne vrijednosti 130 tisuća kuna, planira se dovršiti u 2013. g. U oba naselja, Garici i Risiki, dovršit će se već započeti radovi na uređenju zelenih površina.

Započela je izrada izmjene prostornog plana Općine a na temelju izrađene analize prostornih mogućnosti dosadašnjeg stanja i procjena novih kretanja i zahtjeva za zahvate u prostoru.

Donošenjem novog prostornog plana revidirat će se turističke i poslovne zone kao i status zemljišta nekadaš-

nje tvornice "Vrbenka", a u cilju iznalaženja optimalnog rješenja investitora i lokalne zajednice.

U narednom razdoblju potrebno je osigurati adekvatne uvjete za smještaj djece predškolske dobi i prihvati one djece koja zbog skučenog prostora odlaze u druge otočke vrtiće. U tom smislu izrađeno je idejno rješenje za izgradnju aneksa osnovne škole gdje bi se smjestio vrtić, a dosadašnji prostor vrtića prenamjenio bi se za školsku polivalentnu dvoranu. Realizacija ovog projekta prioritetna je u narednom razdoblju.

I na kraju svake godine, svakog mandata mi postajemo matematičari; zbrajamo i oduzimamo postignuto i procjenjujemo što planiramo u narednom razdoblju, zapravo komuniciramo o zajedništvu, zajedničkom radu bez kojeg naša društvena zajednica ne bi napredovala.

Stoga želim da svi mi u nadolazećem razdoblju budemo u miru sa sobom i neka taj božićni mir i harmonija ostanu način komunikacije naše zajednice.

Načelnica:

Marija Dujmović-Pavan, dipl. oec.

Turistička zajednica

Osvrt na ljetna i jesenska kulturno-zabavna događanja u 2012. godini

Već je postala ustaljena praksa da se početkom godine na inicijativu TZO Vrnik i Općine Vrnik organizira zajednički sastanak sa vinarima, ugostiteljima, predstavnicima udruga i društava, škole i vrtića radi dogovora oko organiziranja raznih zabavnih, kulturnih i sportskih događanja na području naše općine.

Uoči Ivana, Općina Vrnik i PZ Vrnik proslavili su Dan Općine i Dan morskog pjenušca vađenjem pjenušca iz mora i zabavnim programom za goste i uzvanike. U nedjelju na sam blagdan u župnoj crkvi održana je svečana pjevana misa na staroslavenskom jeziku, a nakon mise na Placi Vrbničkog statuta nastupili su članovi folklornog društva VKD „Frankopan“. Grupa „Fortunal“ zabavljala je prisutne u večernjim satima.

U frankopanskom dvorcu Gradec prestavljena je slikevničica „Čuk Krki i Matić mali“ Tončija Žužića iz Krka, te postavljena prigodna izložba „Priče iz Šume“. Na istom je mjestu početkom kolovoza održano još jedno događanje „Gradec na misečini“ u kojem su sudjelovali riječka glumica i pjevačica Leonora Surian, uz pratnju Čarlija Jurkovića na gitari i Borisa Popova na udaraljkama, Antunu Stašiću na violinu, pjevači Antonio Krištific, Ana Horvat

i Marta Trinajstić, pjesnik Nikola Kraljić, povjesničar dr. Petar Strčić, arheolog Ranko Starac i mladi sopci Mate Toljanić i Ivan Brusić.

Povodom Svjetskog dana glazbe na Placi je nastupio jazz sastav „Finger Snap Trio“. Na Garici je zaslugom popa Frana Vitezića predstavljen DVD „Garica“ autora Petra Trinajstića, Namori je Mud, Blood & Beer Festivalu okupio je domaće i inozemne glazbenike, a održan je i 12. amaterski plivački maraton Vrbnik – Risika, pučka fešta u Risiki, natjecanje u ribarenju i dvije ribarske fešte u Vrbniku te „Nedija od vrbenskih kumpanij“.

Drugo izdanje manifestacije „Popi' i pojedi“ i ove je godine u Vrbnik privuklo veliki broj gostiju i posjetitelja. Zajednički je to nazivnik za seriju eno-gastro manifestacija kojima se promoviraju lokalne vrijednosti u pripremanju hrane i proizvodnji vina uz pripadajuće lokalne običaje. Manifestaciju prepoznatu od strane domaćih i stranih gostiju, čine tri temeljna programa raspoređena u ljetnim mjesecima: „Festival žlahtine“, „Dani šurlica“ i „Dani vina“

Prva u nizu eno-gastro manifestacija „Festival žlahtine“ ove je godine započela blagdanom Sv. Petra i Pavla i svečanom misom na Garici, te se nastavila u Novom Vinodolskom u Vinariji „Pavlomir“. Drugog dana svoje su podrume

otvorili vrbnički vinari, a u nedjelju na Razgon održana je radionica filcanja vune, sajam autohtonih proizvoda, nastup klape „Cambi iz Kaštel Kambelovca“ i grupe „Point“.

„Dani šurlica“ trajali su od 15. do 22. srpnja. Prvog i zadnjeg dana, šurlice pripremljene na razne načine i žlahtina vrbničkih vinara, mogli su se degustirati na više lokacija uz raznoliki glazbeni program. Bila je organizirana prezentacija izrade šurlica, te sajam autohtonih proizvoda. Tokom tjedna jela od domaće tjestenine nudila su se u vrbničkim restoranima i konobama.

Zadnjeg vikenda u kolovozu na „Danim vina“ gostovali su vinari iz Osječko-baranjske županije, a uz vrbničke vinare svoje su mjesto našli i otočni proizvođači autohtonih proizvoda. Uz cjelodnevne degustacije organizirane su izložbe vinarske i vinogradarske opreme i fotografija Dragutina Olvitza, te stručno predavanje za vinogradare. U zabavnom programu nastupili su članovi folklornog društva VKD „Frankopan“, „Trio Crikvenica“ i grupe „Eureka“ i „Aurora“.

Od 16. do 22. srpnja po prvi put održan je glazbeni tečaj za gitaru, klavir i pjevanje u trajanju od 35 sati, koju je polazilo 15 učenika. Na Trgu Škujica još je održan nastup folklornog ansambla „Transkarpatija“ iz Ukrajine, te nekoliko izložba slika i raznih suvenira.

Povodom Dana europske baštine predstavnici Konzervatorskog odjela iz Rijeke održali su prezentaciju o izvedenim radovima u Crkvi Blažene Marije Djevice od Uznesenja na uređenju glavnog svetišta te Kapeli Gospe od Ružarija

Foto: Dora Volarić

Na kraju moramo još jednom napomenuti da su navedena događanja potpomognuta i od strane Općine Vrbnik, vrbničkih vinara, ugostitelja i udrug. Bilo je u Vrbniku tokom ljetnih mjeseci još zabavnih događanja u vlastitom angažmanu pojedinih ugostitelja, na opće zadovoljstvo i pohvalu kako lokalnih stanovnika, tako i svih gostiju i posjetitelja.

Direktorica TU TZO Vrbnik
Sanja Polonjic, dipl.oec.

Radost u srcu, u duši veselje,
osmijeh na licu to su naše želje,
pored sebe da imate drage Vam ljudе
i da vam ovaj Božić jako sretan bude

SRETAN BOŽIĆ i NOVU 2013. GODINU žele vam:

ALU KRK
PZ VRBNIK
PZ GOSPOJA
MARE TOURS
KONOBA LUCE
MARKET DRAGA
PEKARA VRBNIK
VINARSTVO ŠIPUN
BUFFET PRIMOREC
USLUŽNI OBRT DVERČIĆA
FRIZERSKI SALON IVANA
FRIZERSKI SALON DONNA
VRBNIČE NAD MOREM d.o.o.
ELEKTROSERVIS - VALKOVIĆ
RESTORAN - VINARIJA NADA
NEKRETNINE MARAČIĆ - VITUS
BOLONIĆ-zemljani i komunalni radovi

OPĆINA VRBNIK
i
VKD Frankopan

ANTUN DRAGUTIN PARČIĆ

- svjetloslikar iz Vrbnika

Piše: Petar Trinajstić

Ove godine je 180. obljetnica rođenja i 110. obljetnica smrti Dragutina Parčića. To je prigoda da se prisjetimo ovog velikana našeg Vrbnika koji je svojom nadarenošću, marljivošću i radom na različitim područjima ljudskoga interesa ostavio svoga traga i originalnog doprinosa. Dragutin Parčić bio je silno svestran čovjek: redovnik-franjevac trećoredac, kanonik, glagoljaš, svećenik, gimnazijski profesor, znanstvenik, istaknuti hrvatski filolog i leksikograf... Svojim djelom trajno je obogatio hrvatsku kulturu i umjetnost na više područja, prvenstveno na području glagolizma i staroslavenskog bogoslužja. Više puta u Vidicima je već pisano o njemu, no malo je poznato da je on bio jedan od pionira fotografije u Hrvatskoj. Kao štovatelj fotografije odlučio sam mu posvetiti ove retke i osvijetliti njegovo fotografjsko stvaralaštvo.

Dragutin Parčić (1832.-1902.)
snimio Josip Brčić

Izazovi globalizacije, brz i kreativan znanstveno tehnološko napredak i informatička revolucija kod mnogih stvaraju životnu orientaciju dominirajuće sadašnjosti i uvjerenje kako povijest više ne predstavlja relevantan izvor iskustva, stoga je važno poznavati samo najnovije vrijeme, a da je sve bivše, povjesno, za ovaj svijet već gotovo beznačajno i gubljenje dragocjenog vremena. I dok čovječanstvo u potrazi za individualnom srećom neprijeporno vrtoglavom brzinom juri prema neizvjesnoj budućnosti ipak ima i onih koji su mišljenja da u sadašnjosti nema ni jednog događaja koji ne bi bio povezan s bližom i daljom prošlošću i da je povijest učiteljica života "Histria est magistra vitae!". Bez obzira što se u raznim povjesnim djelima najčešće ogledaju svjetonazorji, ideologije i vrijednosni sustavi koji su u danom trenutku dominantni ili se smatraju društveno poželjnim, autor ovih redaka je uvjerenja da čovjek ne može zanijekati ili izbrisati prošlost niti je treba izdati, ali se nije dobro njome opijati i u njoj previše boraviti, a još gore zaspati jer se može prokokati budućnost. Promišljajući stanje duha i svijesti čovjek 21. stoljeća od prošlosti svakako treba učiti, s njome se iskreno suočiti i u iskustvu povijesti valja naći uporište za nove spoznaje i poglede koji će biti nadahnute za novi polet, duh i viziju budućnosti za što nam dragocjeni poticaj može biti život i djelo Dragutina Parčića. No, obnova memorije nije samo prilika za stidljivo iskazivanje počasti ljudima, zaboravljenim zbivanjima i vrijednostima, već i poticaj za njihovu valorizaciju, čuvanje i isticanje.

Prema sjećanju suvremenika Parčić je bio „osobit čovjek, mnogima i u mnogočem nerazumljiv, ustrajne i željezne volje, neumoran u radu, u općenju prijazen, nije trpio ni sjaja ni laskanja ni hvale, niti je isticao svoga rada i zasluga, niti je htio o tome govoriti“. Širokoga zanimanja, velikoga enciklopedijskog znanja i sposobnosti, Parčić je cijelogova života bio angažiran na različitim područjima znanosti. Kao odličan znalac hrvatske glagoljaške tradicije Antun Dragutin Parčić u Rimu je 1893. izdao glagoljski Misal u obnovljenoj hrvatskoj redakciji. Više puta je isticano da u novijoj povijesti hrvatskoga

glagoljaštva nije bilo važnijeg događaja od pojave ovog misala kojeg je Vatroslav Jagić imenovao „trijumfom slavenske filologije“. Iste je godine izdao i hrvatski Ritual, prikupio je građu za tiskanje glagoljskog brevijara, sastavio Staroslavensku gramatiku i Glagoljsko-latinski rječnik. Bio je i velika podrška biskupu Antunu Mahniću pri osnivanju Staroslavenske akademije u Krku. Po sudu stručnjaka značajan je i njegov doprinos u jezikoslovju. To su, u prvom redu, hrvatsko-talijanski i talijansko-hrvatski rječnik te hrvatska gramatika, tiskani u više izdanja. U sjeni glagoljaštva i jezikoslovja ostale su nepo-

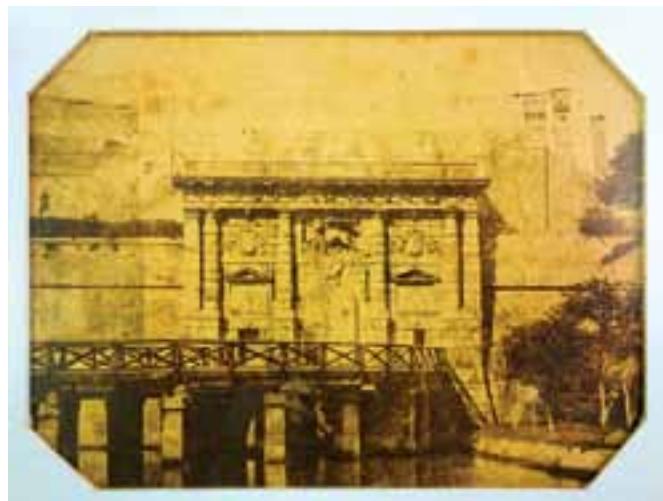
znate njegove brojne druge djelatnosti kao slovoljevača i tiskara, kartografa, prevoditelja, gramatičara, slikara, pjesnika, prirodoznanca, matematičara, zvjezdoznanca, sakupljača narodnih umotvorina, rječnika, bilja i dr, a osobito njegova fotografkska aktivnost.

Cjelokupna priča ljudske civilizacije je priča o želji za radoznalošću i istraživanjima koja su otkrićima, spoznajama i kreativnošću od nas učinila ono što jesmo o čemu na slikevit način doprinosi i Dragutin Parčić. U povijesti rane hrvatske fotografije Dragutin Parčić izvanredna je pojava i nezaobilazno ime. Znamenit je ne samo po tome što su njegovi papir – negativi jedine sačuvane „inkunabule“ kalotipijske fotografkske tehnike u Hrvata, već i po tome što je prvi pokušao ispitati kreativne potencijale novog likovnog medija. Od njega je ostalo sačuvano 17 papir – negativna (najraniji sačuvani u Hrvatskoj) i dosta kalotipija. Njegovi radovi pokazuju široko područje interesa prema gotovo svim tada poznatim područjima fotografije. Osim portreta, veduta i arhitekture radio je fotografije s pomoću mikroskopa i teleskopa, zatim stereosnimke, sastavljene široke panorame, tonirane i kolorirane fotografije i dijapositive na papiru, te reprodukcije umjetničkih djela. Parčić je bio amater, a za pretpostaviti je da ga je fotografiji privukao njegov afinitet za slikarstvo i zanimanje za tehničke znanosti.

Razdoblje od 1860. do 1864. po sačuvanim kalotipijama možemo imenovati „zlatnim godinama“ njegove fotografkske aktivnosti. Tada je snimio zadarske vedute, razne panorame, ali i nekoliko znanstvenih fotografija. Parčića su posebno zanimali kulturni i arhitektonski spomenici, pejsaži i panorame mjesta u kojima je službovao kao i portreti ljudi s kojima je radio i družio se. Nažalost u njegovoj ostavštini pronađena je samo jedna panorama s otoka Krka, a to je steroskopska snimka grada Krka iz 1864. godine. Radozna priroda tjerala ga je da i na

Jeste li znali da je prva snimljena pomrčina Sunca u Hrvatskoj snimljena na Staru godinu 1861. i da je to ujedno i jedna od pet najstarijih fotografija pomrčine Sunca u svijetu? Snimio ju je u Zadru Vrbenčanin Dragutin Parčić. To je prva astrofotografija u Hrvatskoj i peta u svijetu.

Kopnena vrata, Zadar

području fotografije prodre u sve njezine tajne te radi eksperimente s fotografkskim materijalom tako da koristi pozitiv papir za negativski postupak i obratno. Zahvaljujući Dragutinu Parčiću pioniru našeg svjetlopisa (fotografije) i njegovim uspješnim sljedbenicima već stoljeće i pol fotografija i Vrbnik su u darovitoj svezi.

U njegovo vrijeme, fotografija je bila spektakularna novost, izumljena je 1839., a najranija Parčićeva datirana fotografija snimljena je 1859. godine u Prvić - Luci. Parčić je imao tek sedam godina kada je nakon dugotrajnih istraživanja svijet upoznat s rezultatima stručnjaka kojima je uspjelo optičkim putem fiksirati realnu sliku prirode. „Arte miracolose“ - čudesno umijeće crtanja svijetлом - fotografija, stasala je i razvijala se gotovo usporedno s mladenačkim Parčićevim razvojem. To je doba uspona građanstva kada tehnički napredak donosi potpuno drugačiji život koji je i bitno utjecao i na Parčićeve stvaralaštvo. Osjećajem novog vremena i duhom

znanosti prožet je i Parčić. U fotografsko umijeće najvjerojatnije ga je u Zadru tijekom 1857. i 1858. uveo Josip Brčić koji je u to doba bio jedini čovjek u Zadru upućen u fotografksko snimanje. Zajedno su predavali u Gimnaziji i družili se.

Parčić je prvi sustavno izvršio snimanje zadarske graditeljske baštine. Iskoristio je moć fotografkske kamere da zaustavi vrijeme koje prolazi i da zabilježi realnost onaku kakva ona jest.

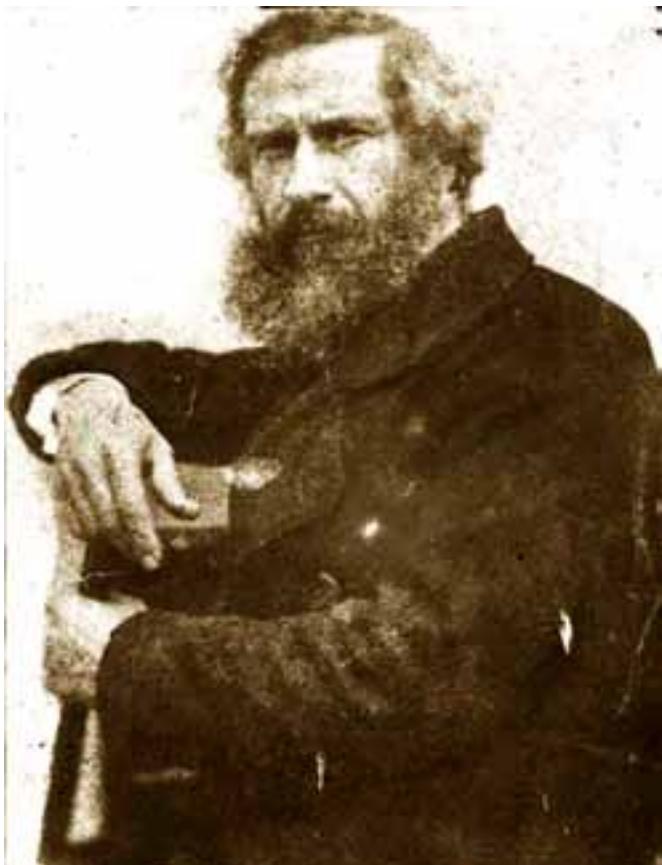
Fotografija je postala simbol nove doba, industrijskog poleta, znanosti i tehnike, brzine, točnosti i pouzdanosti. Konačno i običan čovjek mogao je biti ovjekovječen, a najširi slojevi građana i pučana dobili su priliku da svoj lik i sliku svojih najdražih ostave potomstvu i sačuvaju je za budućnost. Od tada svi mogu kupiti sliku svojega zavičaja, gra-

Istraživačka Parčićeva znatiželja potiče ga da eksperimentira i s mikroskopom i uspijeva snimiti nevidljive forme mikrosvijeta.
Uvećana snimka obične buhe.

da, ulice, šalju se razglednice, a preko fotografija upoznaje se daleki nepoznati i zagonetni svijet. Iz dana u dan širi se primjena toga čudotvornog umijeća. Fotografija potiče radoznalost, širi nova znanja, uvećava slavu, prati društvena zbivanja i koristi se u znanosti i eksperimentu.

Tehnička slika ili fotografija nemilosrdno zadire u sve pore života, masovna je i svugdje je ima, znatiželjna je i teško je pred njom imati tajni. Odmah je dobila takvu društvenu važnost kakvu do kraja devetnaestoga stoljeća nije imala nikakva druga vizualnost, nikakva druga slika. Postala je uvijek prisutan svjedok, „oči koje sve vide“. Fotografija kao „olovka prirode“ bilježila je za budućnost i omogućila nam da oživimo prizore i imamo ih pred očima u punoj jasnoći, oštrini i životnosti kojim se je prikazivala i svojim suvremenicima. Kao trajno zrcalo stvarnosti, fotografija je omogućila da sve pojavnosti: likovi, prizori, prirodni krajolici i umjetne tvorevine ostaju zabilježene kao naša vizualna memorija, kao trajan odraz protekle zbilje. Fotografija se, među svime što jest – tehniku, medij, dokument, umjetnost - niti jednim svojstvom ne nameće toliko da bi joj sva druga svojstva bila nebitna. No, prije svega i najviše, ona je društvena pojava od ogromna utjecaja i važnosti, ona je prijelomnica u svijetu koji je od ere tiska skrenuo k razdoblju slike zasnovane na fotografiji. Upravo se zahvaljujući fotografiji, kao autentičnom

Muškarac s bradom.

Parčićeve slikarske ambicije i njihovo preklapanje s fotografijom najbolje se zrcali u portretu. Ovaj portret nije slika sretnoga trenutka već promišljena studiozna poraba likovne pismenosti i izražajnih mogućnosti fotografije.

dokumentu od sredine devetnaestoga stoljeća počinje razvijati doba vizualne komunikacije i vodstvo preuzima mnogo brže i suvremenom dobu primjereno komuniciranje slikom koja počinje nadjačavati riječ. I film i televizija i video i internet bez obzira na sve razlike i osebujnosti, imaju svoje ishodište u fotografiji devetnaestoga stoljeća.

Parčićeve su fotografije egzaktne vizualne informacije i Parčićev realizam nije teško objasniti njegovim svestranim bavljenjem egzaktnim znanstvenim eksperimentima u kojima je, također, koristio fotografiju. No, Parčić nije bio čovjek jednostrano usmjerena duha da bi se zadovoljio samo dokumentarnom i znanstvenom fotografijom. Poznato je da je već u pučkoj školi pobudio

Preko I - panorama sastavljena od pet snimaka (preteča današnjeg photoshopa)

Logotip: Drag. PARČIĆ (glagoljicom) Svjetloslikar na Galevcu, 1863.

pažnju svojom vještinom crtanjem i da je u Zadru 1850. s odličnim uspjehom završio pokušni tečaj crtanja. Od njegovih crtačkih radova ostala je sačuvana jedna biježnica s portretima pučana, svećenika i redovnika, te dva portreta, jedna Madona i zemljovidne karte. I u njegovim prvim fotografskim pokušajima osjećaju se elementi njegove likovne kulture i slikarske nadarenosti. Parčićeve slikarske ambicije i njihovo preklapanje s fotografijom najbolje se zrcale u portretu.

Među sačuvanim Parčićevim fotografijama ima doista onih koje je naknadno kolorirao, što nam govori da Parčić nije bio čovjek bez umjetničkih ambicija. Vrijedi spomenuti da je Parčić na poleđini svojih fotografija 1863. otiskivao pečat na kojem je glagoljicom pisalo „Svjetloslikar na Galevcu“. U njegovu rječniku iz 1858. nema riječi fotograf, ali se 1868. pojavljuje kao svjetlo-pisac. Navodi više složenih riječi koje označuju pojedine znanosti i moderne pronalaske pa tako i svjetlo-pisac u značenju fotografije, svjetlo-pisac /fotografo/, svjetlo-mjer /fotometro/. Kako se radilo o istaknutom jezikoslovcu, kojemu nisu bile nepoznate konotacije pojmljova slikar i pisac, to se stječe dojam da je želio napraviti razliku između svjetloslikara i svjetlo-pisaca.

Sebe naziva *svjetloslikarom*, a tumači da riječ fotograf znači *svjetlo-pisac*. „U njegovom fotografском stvaralaštvu mnogo je značajnija intencija nego rezultat. Uspješno je svladao koncept po kojemu je fotografija sredstvo i cilj, a onda je pokušao koristiti fotografiju kao pomoć pri stvaranju (tradicionalnog) umjetničkog djela. Time je postao prvi hrvatski fotograf koji se nastojao odmaknuti od shvaćanja fotografije kao obične kopije i istražiti njezine mogućnosti kao sredstva stvaralačke ekspresije.“ (Abdulah Seferović ZADARSKA SMOTRA 3, 1993.)

Fotografskoj aktivnosti Dragutina Parčića nije se poklanjala pozornost sve do početka 1969., kada je u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt počelo proучavanje dijela njegove fotografске ostavštine iz arhiva Staroslavenske akademije u Krku. Do 1972. godine Nada Grčević stručno je obradila, katalogizirala i obja-

vila cijelu Parčićevu fotografsku baštinu, a 1977., prvo u Zadru, a potom 1978. u Zagrebu izložila dio njegova fotografskoga opusa. Ukupno je obrađeno 89 uzoraka. Među njima je osobito važno 17 odlično sačuvanih i još uvek uporabljivih papirnih negativa, od kojih dva nisu eksponirana. Tu su nadalje dvije fotografije Prvić-Luke, šest fotografija Preka na otoku Ugljanu i okolice, fotografija neidentificirane kuće s pergolom, stereosnimka Krka, dvije mikrosnimke, tri snimke pomrčine Sunca, veduta Monte Cassina, nekoliko reprodukcija, te veći broj portreta. Također, u Provincijalatu franjevaca trecoredata u Zagrebu pohranjeno je 16 Parčićevih portreta, od kojih dva na poleđini imaju ornamentiran pečat s glagoljskim natpisom Svjetloslikar na Galevcu 1863. Uz njih je i Brčićev portret samoga Parčića.

Njegove mikroskopske snimke buhe, kristalizacije otopina neke soli, a osobito teleskopska snimka tri faze pomrčine, predstavljaju prve fotografije te vrste u Hrvata. Opća kulturna vrijednost sačuvanih papirnih negativa, zameci njegove znanstvene (teleskopske i mikroskopske) fotografije, prve fotografске panorame (sastavljene od više fotografija- preteča današnjeg photoshopa) ispitivanje likovnih potencijala fotografije, širok raspon eksperimenata - samo su neke od značajki koje

Iglijasta kristalizacija otopine soli, snimljena pomoću mikroskopapri-pada pionirskim snimkama te vrste.

svrstavaju Dragutina Parčića među najistaknutije rane fotografе u Hrvata. U nacionalnim okvirima Parčićeva pojava značajna je zbog njegova amaterskog i eksperimentatorskog pristupa fotografiji. Parčićevi sačuvani radovi uz fotografije G. Draškovića najstarije su fotografije nekog autora hrvatskog imena. Parčićeva svestranost u području fotografije među autorima s ovih prostora nije bila premašena ni do kraja 19. stoljeća. U internacionalnim okvirima njegovi radovi zanimljivi su osobito zbog toga što je ostao sačuvan relativno veliki broj njegovih papir negativa (koje početkom šezdesetih godina devetnaestog stoljeća istiskuje savršenija tehnika negativa na staklenim pločama), pa su danas papir - negativi prava rijetkost ne samo kod nas već u čitavom svijetu.

Staroslavenska akademija u Krku (1902.) i Staroslavenski institut u Zagrebu (1952.)

Obljetnice su uvijek zgodne prilike za prisjećanje na važne događaje i zbivanja, naročito ona iz vlastite zavičajne ili šire, nacionalne prošlosti. Upravo nam ova godina pruža mogućnost da se prisjetimo osnutka i djelovanja Staroslavenske akademije u Krku, koju je prije 110 godina osnovao tadašnji krčki biskup Antun Mahnić. U ostvarenju tog pothvata biskup se, među ostalima, oslanjao na znamenite Vrbenčane, dr. Dinku Vitezića (ove godine obilježavamo 190. obljetnicu njegova rođenja) i Dragutinu Antunu Parčića (obilježavamo ove godine 180. obljetnicu njegova rođenja i 110. godišnjicu smrti). Isto tako, ove godine obilježava se i 60. obljetnica djelovanja Staroslavenskog instituta u Zagrebu, sljednika Mahnićeve Akademije.

Staroslavenska akademija u Krku

Staroslavenska akademija konstituirala se 18. o. mj. u Krku. To je društvo poznavalaca i ljubitelja staroslavenskoga jezika, koje si je preduzelo promicati učenje toga liturgičkoga jezika, nastojati, da se uzdrži u crkvama, koje imadu dozvolom Sv. Stolice na nj pravo, priudeti njegovo pjevanje grgurskomu i sakupljati starosl. pismene spomenike. Pokrovitelj je društva presvjetli Gospodin Dr. Antun Mahnić, biskup krčki. Duh Sveti, koji se već preko hiljadu godina služi jezikom naših djeđova, blagoslovio i ovo pregnuće na veličanje sv. Crkve i u dobrobit vjernih mu Hrvata!

Ova kratka obavijest objavljena u "Pučkom Prijatelju" (br. 22., 25. studenoga 1902.) gospodarsko-poučnom listu koji je u Krku izlazio od prosinca 1899. do rujna 1911. godine, nagovjestila je početak djelovanja Staroslavenske akademije u Krku. Njezinom osnivanju prethodio je dolazak Slovenca Antona Mahniča na čelo Krčke biskupije, doktora teologije i redovnog profesora Novoga zavjeta na bogosloviji u Gorici (Slovenija). Njegovo imenovanje za krčkog biskupa bilo je pravo iznenadenje, ponajviše stoga jer on nije bio među onom petoricom kandidata čijim se imenima ponajviše licitiralo kao novim krčkim biskupom. Naprotiv, na listi kandidata za novoga biskupa bio je potpuna nepozna-

Krčki biskup Antun Mahnić

nica i kao takav marginaliziran u odnosu na ostale kandidate. Uzaludna su bila nastojanja đakovačkog i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera, tada vodećeg hrvatskog političara i dr. Dinka Vitezića, prvaka preporodnog istarskog i otočnog pokreta, da se za biskupa postavi čovjek koji će zastupati hrvatske, narodne interese. Pri tome se najviše gledalo na dr. Franju Volarića iz Vrbnika, tada kapitularnog vikara u Krku, koji se svojim člancima u listu *Naša sloga* (pokrenuo ga je porečko-puljski biskup Juraj Dobrila 1870. godine kao prvo hrvatsko glasilo u Istri) isticao kao branitelj staroslavenskog bogoslužja i glagoljske baštine. Samoga Mahniča, biskup Strossmayer je smatrao čovjekom Rima i Beča iz kojih su dolazila protivljenja i

zabrane slavenskog (hrvatskog) bogoslužja. Doista, Mahnić je bio čovjek koji se žestoko suprostavljao svemu što je narušavalo katoličko jedinstvo i bilo protivno katoličkom učenju, a uz to ga je, u pismima Dinku Viteziću, biskup Strossmayer ocijenio kao čovjeka antihrvatskih nazora. Kao strogog katoličkog konzervativca radikalnih stavova koji se kritički obrušava na svaku liberalnu pojavu unutar Crkve, slovenski pjesnik Simon Gregorčić (1844.-1906.) nazvao je Mahniča *nevihta s Krasa*, tj. oluja s Krasa, aludirajući na gorički Kras u kojem je Mahnić rođen (Anton Mahnić je rođen 14. rujna 1850. rodine u selu Kobdilju). Bilo je, dakle, zanimljivo vidjeti kako će novoizabrani biskup transferirati svoje stavove u jednoj maloj hrvatskoj biskupiji, dijecezi u kojoj se stoljećima gajio živi liturgijski život postavljen na temeljima crkvenoslavenskog bogoslužja i glagoljicom kao pismom crkvenih knjiga. Imenovanje dr. Antona Mahniča za krčkog biskupa objavio je, 22. studenoga 1896. godine, car i kralj Franjo Josip I., da bi isto potvrdio papa Lav XIII. 3. prosinca. Biskupsko ređenje obavljeno je u Gorici 7. veljače 1897. godine, a tom prilikom novi je biskup primio od izaslanstva krčkog klera lijepi poklon- glagoljski misal kojega je 1893. godine uredio i tiskao Vrbenčanin Dragutin Antun Parčić, a za kojega je Vatroslav Jagić, prvak slavističke znanosti u nas, ustvrdio da predstavlja "triumf slavenske fi-

lologije". Uručivanje glagoljskog misala biskupu za kojega se smatralo da dolazi zatirati glagoljaštvo i crkvenoslavensko bogoslužje bila je gesta čiju je znakovitost sam Mahnić dobro prepoznao i razumio. Novozaređeni biskup došao je 25. ožujka 1897. godine u grad Krk, središte svoje biskupije. Na obali ispred Biskupske dvore bilo je vrlo živo. Svirala je limena glazba koju je poslala talijanska manjina u gradu, a okupili su se mnogobrojni vjernici i krčko svećenstvo, predvođeno mons. dr. Franjom Volarićem, koji mu je zaželio dobrodošlicu, a pri tom mu i navedno rekao: "Znamo za upute koje imate glede glagoljice, ali se ti planovi mogu ostvariti samo preko naših tjelesa." Da li je upozorenje biskupu bilo upućeno upravo ovim riječima nije potvrđeno, ali nije ni bitno, jer njegov je suštinski značaj upravo jasan i nedvojben. Nakon toga je biskup kroz Mala vrata i ulicom koja danas nosi njegovo ime došao u Biskupske dvore i preuzeo svoju dijecezu. Prva njegova zadaća bila je, dakle, razmotriti pitanje staroslavenskog liturgijskog jezika. Tom zadatku pristupio je analitički objektivno i mudro, te mu je vrlo brzo postalo jasno da su upotreba glagoljice, kao i staroslavenski jezik, višestoljetni i legalni oblici liturgije, te da nemaju nikakav razaralački karakter glede jedinstva Katoličke Crkve. Bio je to prijelomni trenutak, pravi Kopernikanski obrat. Od kritičara i protivnika, Mahnić se prometnuo u branitelja i zagovornika upotrebe glagoljice i staroslavenskog bogoslužja. Kao čovjek vrlo jasnih ideja i konkretnih akcija, biskup Mahnić (pohrvatio je svoje ime i prezime, te se počeo potpisivati Anton Mahnić) je krenuo u pripreme za znanstveno izučavanje glagoljice i staroslavenskog liturgijskog jezika. Već 1901. godine dovršava sastavljanje akata za osnivanje znanstvene institucije koja bi se bavila navedenom problematikom, da bi ona 13. lipnja 1902. godine pravno zaživjela pod imenom Staroslavenska akade-

mija, dobivši prethodno odobrenje nadležnog Namjesništva u Trstu. Time je postala druga najviša znanstvena i kulturna ustanova na cjelokupnom hrvatskom prostoru, iza Jugoslavenske (danas Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, koju je na inicijativu biskupa Strossmayera zakonski utemeljio Hrvatski sabor 1861. godine. No, njezino stvarno djelovanje započeti će nekoliko mjeseci poslije, točnije 18. studenoga, kada je, nakon mise u crkvi franjevaca trećoredaca u

dr. Dinko Vitezić

Krku, u prostorima Biskupske dvore održana "ustanoviteljna" (osnivačka) skupština. Skupštinu je otvorio biskup Mahnić, a nazočio joj je 21 od upisanih 60 članova. Tom prilikom usvojena su pravila od 12 članaka (potvrdilo ih je nadležno tršćansko Namjesništvo 12. siječnja 1903. godine), a 1. članak ističe kako je svrha Akademije "njegovati staroslavenski liturgični jezik te promicati njegovo učenje, gojiti glagolsko crkveno pjevanje, dotjerat ga da bude odgovaralo crkvenim propisima". Premda je na položaju prvog predsjednika Akademije biskup Mahnić želio vidjeti Dragutina A. Parčića, to se nije dogodilo. Izmučen teškom bolešću, Parčić je doskora, 25. prosinca iste godine, u 70-toj godini života umro u Rimu. Tako je za predsjednika Akademije izabran dr. Franjo Volarić, kojega je biskup

Mahnić prethodno postavio za generalnog vikara biskupije. Članovi Akademije dijelili su se na utemeljitelje, počasne, vanjske, podupirajuće i redovne. Uteteljitelji su bili biskup Mahnić, koji je Akademijom radu davao snažnu intonaciju i bio je njezin glavni financijer, te dr. Dinko Vitezić, najugledniji živući vođa istarskog i krčkog preporodnog pokreta i negdašnji jedini hrvatski zastupnik iz austrijske pokrajine Istre u bečkom parlamentu. Uteteljitelji su morali donirati najmanje 300 kruna. Od počasnih članova izdvajamo neka imena: biskup J. J. Strossmayer (donirao Akademiji 4.000 kruna), senjski biskup Juraj Posilović (donirao 2.000 kruna), Vatroslav Jagić, arheolog don Frane Bulić, te svećenik, slavist i profesor Karlova sveučilišta u Pragu Josip Vajs. Zanimljivost predstavlja činjenica da je 11 članova prisutnih na osnivačkoj skupštini potjecalo iz Vrbnika i njegove neposredne okolice, što je bila potvrda višestoljetnog uvriježenog mišljenja da je Vrbnik središte krčkog glagoljaštva ili "jezgra glagoljaštva" kako ga je jednom prilikom nazvao Vatroslav Jagić. Glavna Akademijina snaga je, uz biskupa Mahnića, bio češki svećenik Josip Vajs čije će godine boravka u Krku (1898.- 1906.) biti najplodnije razdoblje djelovanja Staroslavenske akademije. Tada pod njegovim uredništvom biskupska tiskara "Kurykta" u Krku (osnovao ju je biskup Mahnić 1899. godine) izdaje seriju od osam liturgijskih glagoljskih knjiga (brevijara, misala, vesperala) temeljenih na hrvatskoj tradiciji pod naslovom *Analecta Sacrae Scripturae ex antiquioribus codicibus glagoliticis*, a vrijedi spomenuti da je nakon povratka u Prag priredio i izdao, 1916. godine, staroslavenski psaltir hrvatsko- glagolski. Akademija je objavila i dva sveska svoga glasila *Vjesnik*, za 1912. i 1913. godinu. Također, od velike je važnosti bila i knjiga Luke Jelića *Fontes historicci* (1906.) koja svjedoči o svemu što je bilo važno za glagoljicu i slavensko bogoslužje do početka XIX.

stoljeća. Rezimirajući Akademijin izdavački rad, od njezina osnutka pa do smrti biskupa Mahnića 1920. godine, suočavamo se s činjenicom da je ona uistinu uzdigla glagoljicu s pučke, narodne na znanstvenu razinu. Od ostalih djelatnosti kojima se Akademija bavila svakako je važna njezina briga o zaštiti glagoljskih epi-grafskih spomenika, posebice Baščanske ploče. No, nije to bilo niti izdaleka od uloge koju joj je namijenio njen *spiritus movens*, a upravo je konzervativnost njegovih stavova, naročito onih političkih, dovela do toga da ga njegovi najbliži suradnici ne slijede u potpunosti i ne daju Akademiji puninu svoga angažmana. Osim toga, naklonjene joj nisu bile niti pokrajinske niti državne vlasti. Tako se rad Akademije zasnivao uglavnom na stručnosti i upornosti Josipa Vajsa. S tog rakursa gledano, Akademija je uistinu dala veliki doprinos znanstvenom proučavanju staroslavenskog bogoslužja i glagoljske baštine.

Staroslavenski institut u Zagrebu

Razdoblje neposredno nakon završetka Prvoga svjetskog rata početak je kraja djelovanja Staroslavenske akademije. Nasilan dolazak arđita na otok Krk 1919. godine s ciljem njegova priključenja Kraljevini Italiji, internacija biskupa Mahnića u Italiju, kao i uništavanje inventara tiskare "Kurykta" naredne godine, zapečatili su Akademijinu sudbinu. Doskora, biskup Mahnić umire u Zagrebu. Novi krčki biskup, također Slovenac, dr. Josip Srebrnić, premda nesklon glagoljanju, prihvata se 1924. godine pokroviteljstva nad vegetirajućom institucijom. Razmišljalo se o produženju njezina života prebacivanjem u Split ili Zagreb, pa je ona konačno 26. travnja 1927. godine pripojena Hrvatskoj bogoslovnoj akademiji u Zagrebu kao njezin Staroslavenski odsjek. Posljednji njezin predsjednik (1925.- 1927.) bio je Ante Šepić, tada ravnatelj krčke niže realne gimnazije. Za pročelnika novoosnovanog Odsjeka imenovan

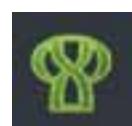

je dr. Svetozar Ritig, župnik gornjogradske zagrebačke župe Svetoga Marka i stručnjak za glagoljsku baštinu. Međutim, novi Odsjek nije imao širu društvenu podršku, pa je Ritig 1939. godine podnio ostavku čekajući bolja vremena za oživljavanje njegove djelatnosti. Ona su došla istom 1948. godine kada je mons. Ritig upio obnoviti Staroslavensku akademiju pri Komisiji za vjerske poslove Vlade Narodne Republike Hrvatske, kojoj je bio predsjednik. Obnoviteljska skupština održana je 15. rujna 1948. godine u Rijeci, na skupštini Društva svećenika Hrvatske, pod predsjedanjem mons. dr. Bože Milanovića. Odlučeno je da sjedište Akademije bude u Zagrebu. Transformiranje Akademije u Staroslavenski institut, dakle u državnu instituciju, dovršeno je 18. ožujka 1952. godine. Ravnateljem je imenovan dr. Ritig, koji će na tom položaju ostati sve do svoje smrti 1961. godine. Nakon njegove smrti, a na prijedlog institutskog savjeta, prihvaćena je izmjena naziva u Staroslavenski institut "Svetozar Ritig", kojim je do 1967. godine, ravnao slavist i vrijedni istraživač hrvatske glagoljske baštine Vjekoslav Štefanić, rodom iz Drage Baščanske. Godine 1977. po sili zakona Institut je, zajedno s Institutom za

jezik i Institutom za narodnu umjetnost integriran u Institut za filologiju i folkloristiku kao njegov samostalni Staroslavenski zavod, da bi se dvadeset godina poslije potpuno odvojio u zaseban Staroslavenski institut. Kao takav djeluje i danas, u onoj istoj kasnobaroknoj zgradbi (Palača Balbi) na zagrebačkom Gornjem Gradu, u Demetrovoj 11, koju je, kao prostore Instituta, osigurao dr. Svetozar Ritig i sa onim istim zadaćama koje je imala Mahnićeva Akademija. Staroslavenski institut objavljuje dva periodična izdanja, *Slovo* (od 1952. g.) i *Radovi*, a njezina izdavačka djelatnost obuhvaća faksimile i transliteracije glagoljskih kodeksa, odlomaka i glagoljskih tiskanih knjiga.

Što je od Mahnićevog staroslavenskog naslijeđa ostalo na otoku Krku? Već petnaest godina u prostorima krčke osnovne škole održava se projekt Mala staroslavenska akademija "dr Antun Mahnić". Nastala na poticaj krčke učiteljice povijesti Ane Kirinčić, Mala akademija putem terenskih izlazaka, predavanja i radionica obrađuje razne teme iz zavičajne i nacionalne povijesti, uvijek vodeći brigu da se učenicima osvijetli lik i djelo krčkog biskupa Antuna Mahnića, napose njegov angažman na zaštiti i afirmaciji staroslavenske liturgije i glagoljaštva. Vrsni su znanstvenici kao vanjski suradnici bili predavači u dosadašnjim sazivima Male staroslavenske akademije, a spomenimo samo akademike Josipa Bratulića i Anicu Nazor, koja je u dva mandata ravnala Satroslavenskim institutom (1967.- 1978., 1986.- 2005.), te danas njezinog počasnog predsjednika, pokojnog akademika iz Dubašnice Branka Fučića. Tako danas zainteresirane učiteljice i učitelji krčke osnovne škole, zajedno sa svojim učenicima, istražuju zavičajnu i nacionalnu kulturno-povjesnu baštinu, održavajući na taj način živu vezu sa dijelom bogatog i plodnog naslijeđa kojega nam je ostavio biskup Antun Mahnić.

mr. sc. Tvrko Božić

ISTANBUL - spoj Istoka i Zapada

Piše: Klara Volarić

Prvi put sam posjetila Istanbul 2009. Ostala sam nekoliko dana i obišla sam popularne turističke destinacije u četvrti Sultanahmet: Aju Sofiju, Plavu džamiju, Topkapi palaču (svima koji gledaju Sulejmana vjerojatno poznata lokacija!) i Hipodrom. Sve se to nalazi u okrugu Fatih čije se granice preklapaju sa starim Konstantinopolom, u slavenskim zemljama poznatijim kao Carigrad. Unutar toliko slavnih gradskih zidina koje su štitile Konstantinov grad od napada, a koje su jedino uspjele probiti Osmanilje 1453. (a nije da nitko nije pokušao učiniti to isto prije njih!), turisti mogu vidjeti preklapanje triju svjetskih carstava: Rimskog, Bizantskog i Osmanskog. Tako nažalost od grada Istanbula (uključujući metropolitansko područje) čija je ukupna površina veća od 5 000 km², dakle grada koji bi površinom prekrio cijelu Istru i dio Kvarnera, turisti upoznaju jedan njegov vrlo mali, doduše atraktivni dio i misle da su vidjeli i doživjeli grad.

Već se iz aviona vidi koliko je Istanbul ogroman. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2010., u gradu je živjelo više od 13 milijuna stanovnika, a prema posljednjim ne službenim informacijama vjerojatno već živi oko 15 milijuna. Istanbul je tursko gospodarsko, ekonomsko, kulturno, društveno ili kakvo god hoćete središte, osim političko. Bio je glavni grad Rimskog, Bizantskog i Osmanskog Carstva do njegovog sloma 1922., ali nije doživio da to ostane i nakon stvaranja Turske Republike. Nakon što je Osmansko Carstvo propalo nastao je grabež za njegovim teritorijem pa su od carstva koje se nekad protezalo na tri kontinenta Turci uspjeli spasiti samo mali dio koji danas predstavlja Republiku Tursku. Nakon rata za narodno oslobođenje, glavni grad postala je Ankara, inače do tada sjedište Ataturkovog narodnog otpora.

Istanbul je jedini grad na svijetu koji se proteže na dva kontinenta: manji, ali zato puno napučeniji eu-

ropski dio i prilično rašireni, ali s manjim brojem stanovnika, azijski dio kojeg Turci zovu *karşıya*, odnosno „preko“. Grad na te dvije polovice dijeli tjesnac Bospor koji spaja Sredozemno, odnosno Mramorno more s Crnim morem. Ono što mi je neobično jest to što je Bospor jarko plave boje, čak mnogi i pecaju i kupaju se u njemu, a dnevno prođe mnogo brodova, što lokalnih *vapura* koji su u sustavu istanbulskog javnog prijevoza do kruzera i glomaznih tankera. Osim morskim putem, s jednog kontinenta na drugi može se preći preko dva mosta, Fatiha Sultana Mehmeta ili preko Bosporskog mosta. Koji se točno most vječito prikazuje u sapunicama, nemam pojma, jer mi preko dana i jedan i drugi izgledaju gotovo isto. Nažalost, ta dva mosta jedini su kopneni prijevoz s jednog dijela grada na drugi i u vječitoj su gužvi. Postojale su ideje za gradnju trećeg mosta, ali sve je stalo zbog vlasničkih zavrzlama. Tako je to, kad je veliki novac u pitanju. Iako u Ista-

nbulu postoji podzemna željeznička linija, ona nije probijena ispod Bospora. Točnije rečeno, počeo se probijati tunel, ali kako to obično biva kada imate posla s gradom takve povijesti, naišlo se na potopljene bizantske brodove koji bacaju novo svjetlo na bizantsku ekonomsku povijest. Umjesto građevinara, sada posla imaju arheolozi koji se zabavljaju idejom gradnje podvodnog muzeja.

Sada sam u Istanbulu po drugi put, ne više kao turist već kao postiplomac. Došla sam na godinu dana. Već sad mogu reći da će mi biti jako žao kad ga napustim i da će mu se stalno vraćati. Grad je predivan, ali su još divniji ljudi. Bila je to od samog početka pustolovina jer sam došla potpuno sama s dva kufera u ruci i s neriješenim stambenim pitanjem kao i nedovoljnim znanjem jezika. Na aerodromu me dočekao čovjek kojeg u životu nisam vidjela, a s kojim me povezala poznanica. U početku sam živjela s njim i s još dva njegova sustanara. Dakle tri Turčina koja jedva nabadaju engleski i koji rade u filmskoj industriji i ja. U tih tjedan dana što sam bila kod njih,

proveli su me Istanbulom uzduž i poprijeko. To je ono poznato gospodarstvo što turska tradicija ima, a mi nemamo. Nisu mi dali da bilo što platim ili radim. Kad sam nakon šetnje s jednim od njih otišla na večeru, pod uvjetom da ja platim, desilo se to - da ne samo da se moj prijatelj posvaja sa mnom, nego mu se pri-družio i konobar uvjeravajući me da je nedopustivo da žena plaća muškarcu, pogotovo ako je njegov kućni gost. Sada živim nedaleko svojih bivših sustanara, s tri Turkinje koje također jedva nabadaju engleski, iako sve četiri studiramo na istom fakultetu na kojem je službeni jezik engleski. Kako bih što brže naučila jezik, mentor iz Budimpešte, i sam Turčin, zabranio mi je da se družim s bilo kim tko je iz bivše Jugoslavije ili tko zna engleski. To i nije bilo teško jer ovdje hrvatski gotovo da i nisam prozbora, a Turci prilično slabašno govore engleski. Svi moji prijatelji su Turci i nevjerojatno je koliko mi pomažu oko jezika. Od susjeda koji jedini zna engleski pa mi pomaže pri čitanju do svih drugih koji me tjeraju da govorim turski. Moj fakultet

pa tako i dio u kojem živim nalazi se europskom dijelu grada, blizu mosta Fatih Sultana Mehmeta, u četvrti koja se zove Rumeli Hisarüstü, što u slobodnom prijevodu znači iznad Rumeli tvrđave. To je tvrđava koju je izgradio sultan Mehmet II. dok se pripremao za osvajanje Konstantinopola, tik uz sam Bosphor. U tom smislu smatram se sretnom što živim u pristojnoj četvrti koja je na deset minuta hoda udaljena od Bospora. U drugim rubnim dijelovima grada vjerojatno se odvija svašta i nije poželjno biti navečer sam u određenim dijelovima grada.

Turska je po mom mišljenju zemlja sa konstantnom krizom identiteta i borborom između islamske tradicije i zapadnjačkog stila života, što se očituje i u njihovoj politici. Imaju proislamističku vlast koja ima napete odnose sa svojom vojskom kojoj je pak dužnost čuvati Ataturkove reforme, odnosnu zapadnjačku tradiciju. Zato ni ne čudi što je bilo toliko vojnih udara i što je nedavno gomila turskih vojnih lica završila iza rešetaka. Isto tako, to je zemlja koju je zaobišla recesija i to se vidi. Iz tog

razloga njihova želja za ulaskom u predpotopnu Europsku Uniju naglo je splasnula. Po mojem mišljenju za jednog prosječnog stanovnika, Istanbul uopće nije skup grad. Njamnju s režijama plaćam možda čak i manje nego što sam plaćala u Rijeci, a o prijevozu, a vjerojatno i o hrani da ne govorim. Za 10 turskih lira, što je 30-ak kn, čovjek može pojesti i više nego pristojan ručak. Kebab i ostale tipične turske proizvode koji se nalaze na svakom čošku može se pojesti i za duplo manje. Narančno u tipičnim turističkim dijelovima grada cijene su veće.

Kada se kaže da je Istanbul spoj Istoka i Zapada to je doslovno istina, ne samo u vizualnom smislu, nego i u mentalitetu. To je grad prepun džamija, svaki dan gradom pet puta odzvanja mujezinov poziv na molitvu, počevši rano ujutro oko pet i pol, a završavajući oko osam sati. Ja to više ni ne zamjećujem, ali u početku može izazvati zbumjenost jer sve džamije počnu s emitiranjem azana u isto vrijeme pa ponekad zna biti prilična buka. Dobra je to što kad čujem azan mogu prepostaviti koliko je sati pa skoro da mi sat i ne treba. Ima puno pokrivenih žena na ulici, od onih koje nose samo marame, do onih koje su u kompletu u crnom i nose burke pa jedva da im se i oči vide. Turci koji preferiraju zapadno-čički stil života takve žene nazivaju *nindže*. Općenito govoreći, mislim da turska kultura i nije toliko različita od naše. Gostoljubivost im je izuzetno bitna, druželjubiv su narod i uvijek su spremni pomoći. Oni koji gledaju sapuni-

ce vjerojatno su već primijetili da se Turci izuvaju prije nego uđu u kuću. To je tradicija koje se svi drže, a palom je na pamet da je to možda i zato što je svaka kuća prepuna kilima i tepiha. Iznenadilo me koliko su Turci opsjetnuti doručkom, što sam tek shvatila kad sam došla u Istanbul. Nisam to znala prije. Uglavnom, veseli se vikendu jer će imati vremena pripremiti doručak, napuniti stol svim i svačim i ne ustati se po mogućnosti sa stola nekih sat vremena. U svako doba dana piće se čaj, ali ne bilo kakav čaj. Radi se o crnom čaju

sa faksom koji ima djevojku iz Hrvatske da su mu u Zagrebu ponudili čaj na što je on pristao i onda se nemilo iznenadio jer je on naručio čaj, a oni su mu, eto, donijeli šipak. Kaže da su prve riječi koje je naučio u Zagrebu bile dobar dan, kako ste, hvala, doviđenja i molim crni čaj.

Da zaključim, po mojem mišljenju, Istanbul je kozmopolitski i vrlo tolerantan grad. Vjerojatno postoje trzavice između dvije spomenute tradicije, no u principu živi se u miru. Ja osobno nisam imala niti jedno neugodno iskustvo, a ako poželim ići u crkvu, to mi je omogućeno. Većinom su to pravoslavne crkve, no ima i nekoliko katoličkih. Mise se odvijaju na više jezika, od engleskog, talijanskog pa sve do turskog. Sve u svemu, Istanbul je grad koji se treba doživjeti, ne zato što je to sad jako popularno ili zato što je opća kultura posjetiti grad sa takvom poviješću - Istanbul je naprosto originalan i iskreno, meni najljepši grad u kojem sam do sad bila...

kojeg Turci piju u neviđenim količinama u karakterističnim malim šaljicama. Za njih je crni čaj, valjda jedini čaj koji postoji. Pričao mi je kolega

Sretan Božić, ili kako bi Turci rekli, Mutlu Noell!

CRKVA SVETOG MAVRA

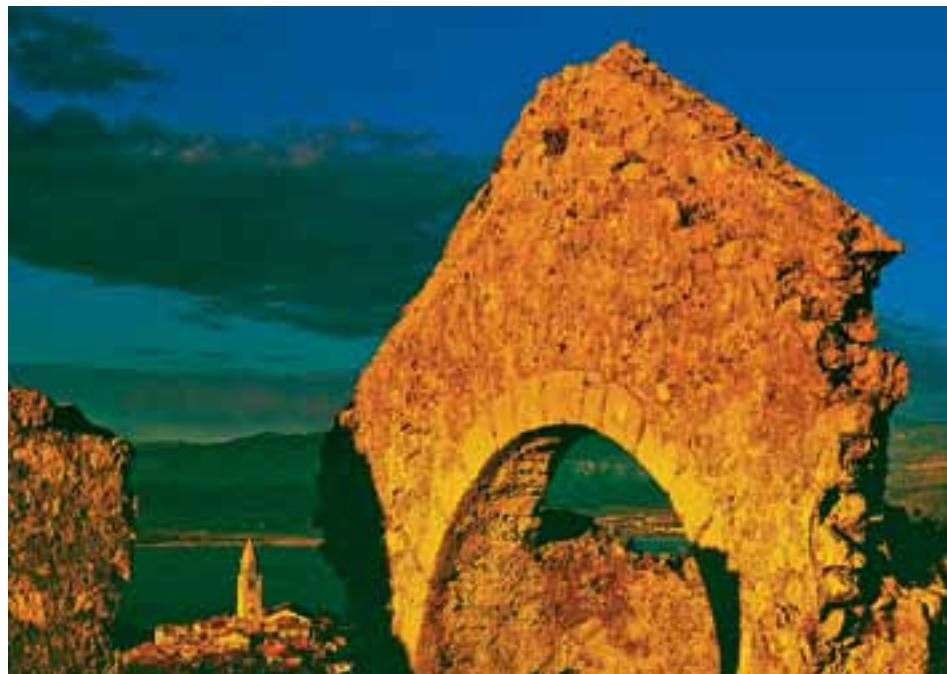

Foto: Petar Trinajstić

Na vrhu brijege južno od Vrbnika još i danas u pejzažu niskog raslinja i gromača izranjaju ostaci stare Crkvice sv. Mavra. Ovaj je lokalitet od velikog značaja sa kulturno povijesnog aspekta shvaćanja nastanka Vrbnika budući da se upravo ovo mjesto prema starim lokalnim legendama smatra prapočetkom naselja kakvog ga danas znamo. Dominirajući položaj osigurava odličan pregled samog naselja i neposrednog okoliša od Kostrija do Čereneca, ali i širokog akvatorija i kopnenog trakta od Crikvenice do Novog Vinodolskog. Tragovi građevnog materijala antičke provijencije razbacanih po gromačama i tlu u neposrednoj blizini crkve vuku upravo prema dokazivanju naseljenosti ovog područja još u prvim stoljećima naše ere u vrijeme kada su liburnske zajednice nastanjivale ovo područje. U kasnijem razdoblju srednjega vijeka provlači se također legenda da je stara plemićka obitelj Frankopan upravo na ovom mjestu imala svoje dvore gdje su bili nastanjeni njihovi kmetovi. Ivan Petriš čak donosi mogućnost da je upravo Crkva sv. Mavra i prva župna crkva u vremenu koji prethodi nastanku Vrbnika na današnjem mjestu te prije negoli je današnji Vrbnik nastanjen i prije nego li je posvećena Crkva sv. Marije. Prema I. Feretiću još godine 1445. bila bi u Vrbniku župna crkva sv. Mavra; dapače još godine 1568. A plovanska crkva sv. Marije bijaše posvećena 1582. Ovo međutim ne možemo uzeti u obzir kao povjesnu činjenicu jer je neutemeljena u izvorima. Osim toga novija arheološka istraživanja na području današnje Župne crkve Uznesenja Marijina donijela su na vidjelo ostatke apside crkve koja je prethodila današnjoj i koja se može

smjestiti u isti preiod poput Crkve sv. Mavra.

Danas ruševna građevina donekle sačuvanih zidnog plasti ipak stoji poput obližnjih crkvica sv. Mareka, sv. Jurja i pretpostavljene župne crkve, kao još jedan dokaz ranosrednjovjekovne romaničke sakralizacije užeg i šireg vrbničkog područja.

O samoj gradnji crkve nemamo nikakvih pisanih izvora. Samo jedno bilježi povijest o toj crkvici, da je godine 1483. puk u bratovštini sv. Marije svoju Crkvu sv. Maura predao parohu i kaptolu. U vizitaciji iz 1565. također nema nikakva spomena o njezinim početcima. Prema toj vizitaciji, u njoj je bio oltar vrlo malen s dosta dobrom palom, s ostacima kora i razbijenim po-

dom, a sama crkva nalazila se u lošem stanju. Za vrijeme vizitacije biskupa P. Zuccherija 1770. godine u Crkvi sv. Mavra služila se misa svake nedjelje te povrh toga dvije pjevane mise: 21 studenoga (Majka Božja od Zdravlja) i 21. listopada (dan posvete – s procesijom). Zadnji spomen crkve potječe iz 1780. godine, nakon čega je desakralizirana vjerojatno početkom 19. stoljeća.

Iako nam pisani izvori ne spominju vrijeme nastanka crkve, na temelju građevinskih i arhitektonskih elemenata moguće vremenski smjestiti u romaničko razdoblje, odnosno 12.-13. stoljeće. Sa arhitektonske strane gledišta radi se o manjem monovolumenskom sakralnom objektu srednjih dimenzija polukružne apside izbočene u prostoru. Ovaj arhitektonski tip jednostavnijih manjih sakralnih objekata sa istaknutom apsidom ustoličio se još od 6. stoljeća i te je postao prototip za kasniju srednjovjekovnu sakralnu arhitekturu. Trijumfalni luk, zamjetno srpastog obličja, građen je od precizno obrađenog kamena, a počiva na očuvanim malim konzolama. Zidovi su zidani od pravilnih klesanaca uslojenih u pravilne redove. Vidno se očituje razlika u načinu zidanja južnog i sjevernog zida crkve koji je zidan od manjih klesanaca što moguće upućuje adaptaciju nekog starijeg moguće i antičkog objekta. Postojala su dva ulaza u crkvu, onaj glavni na zapadnom zidu, odnosno pročelju, te sporedni smješten u južnom zidu crkve, pokraj rame na apside. Tragova fresaka, poput onih u obližnjoj istovremenoj Crkvici sv. Jurja, nema.

Iako Bolonić spominje postojanje zvonika koji je srušen prije početka 17. stoljeća mi nemamo materijalnih

dokaza njegova postojanja. Danas postoje tek ostaci na zidu pročelja koji sugeriraju postojanje zvona na preslicu.

Na otoku Krku zabilježene su četiri crkve sa titулom sv. Maura. Uz vrbničku crkvu posveta sv. Mavru javlja i u širem ili užem području grada Krka, Omišlja i Dobrinja. No postavlja se pitanje tko je nosioc ovog titulara? Mauro, kao uostalom i veći broj drugih mučenika nema jedinstven identitet, jer su nosioci ovog imena, čestog u antici, bili i vjernici, svjedoci Vjere i monasi te redovnici diljem Carstva.

Najznačajniji sveti Mauro bio je istarski mučenik i svetac. Kao prvi porečki biskup život je okončao mučeničkom smrću najvjerojatnije za progona cara Numerijana 283. ili 284. godine nakon čega su njegovi ostaci zajedno sa ostacima ostalih porečkih mučenika pokapaju na groblju Cimare te potom u 6. stoljeću u novoizgrađenu Eufrazijevu baziliku..

Interes za kultom sv. Maura pojavljuje se i u 7. stoljeću kada se dio njegovih relikvija uz relikvije salonitskih mučenika za vrijeme barbarskih najeza posredstvom opata Martina prenesene u Venancijevu kapelu krstionice Lateranske bazilike sve do 1934. kada se vraćaju u Poreč. No uz porečkog mučenika i sveca iz 3. stoljeća javlja se još jedan priznati svetac istog imena. To je sv. Mauro iz Subiaca, učenik sv. Benedikta čija se legendarna hagiografija širi od kraja 6. stoljeća upravo preko benediktinskog reda čiji je pak upliv na istočnojadranskoj obali posebno snažan. Vjerojatnije je da je

vrbnička crkva posredstvom tog izrazitog benediktinskog djelovanja na otoku posvećena upravo učeniku sv. Benedikta budući da se vrijeme nastajanja crkvice poklapa upravo sa periodom najjačeg benediktinskog djelovanja na otoku Krku koje preko Istre dolazi na obližnje Kvarnerske otoke.

Spomen sv. Mavra u vrbničkom glagoljaškom breviriju iz 15. stoljeća koji donosi hagiografsku priču o ovom svecu kao afričkom mučeniku čije je mrtvo tijelo u lađici nakon smaknuća u Rimu doplutovalo do Poreča, samo nagašava važnost ove osobe u tradiciji popova glagoljaša koji su ostavili neizbrisiv trag u povijesti Vrbnika.

Ovaj kratki prikaz o crkvici sv. Mavra ima za cilj upoznati, pojaprije Vrbenčane sa znanom povješću objekta koji je mnogima samo usputna ruševina na vrhu Grohotu. Međutim, crkva, poput ostalih napuštenih crkava sv. Jurja i sv. Marka, nosi veliku važnost u poimanju vrbničke kulturne baštine, kako povjesne tako i crkvene. Potaknut od strane vrbničke općine i Konzervatorskog odjela u Rijeci krenut će se u projekt obnove. Cilj toga projekta bi bio arheološki i konzervatorski rad odnosno odgonetavanje i spašavanje naše kulturne baštine na putu prema konačnoj revitalizaciji. Nadamo se da će Ministarstvo kulture također spoznati važnost ovog objekta za podizanje kulturne razine kako Vrbnika tako i otoka Krka te pomoći u njegovom financiranju.

Matija Makarun, dipl. arheolog

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVU NA CRKVI UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U VRBNIKU U 2012. GODINI

Cilj konzervatorsko restauratorskih radova na crkvi Uznesenja Marijina u Vrbniku je novo vrednovanje vrbničke župne crkve unutar nacionalne kulture, uvjereni da ona, uostalom kao i sam Vrbnik, dragulj kasnosrednjovjekovnog i renesansnog urbanizma, zasluzuju istaknutije mjesto u kulturnoj povijesti Hrvatske.

Zahvat konca 16. stoljeća, koji se želi prezentirati kroz cijelu crkvu, u punoj mjeri Vrbnik predstavlja kao poletnu, ambicioznu sredinu, koja neposredno nakon vizite apostolskog vizitatora A. Valiera, ima snage dosljedno i radikalno poslušati upute ove tipično posttridentinske vizitacije. Takav zahvat opsežnog proširenja crkve promjenom orientacije crkve slične su sredine u susjednoj Istri smogle snage provoditi tek gotovo dva stoljeća kasnije, a i tada su takve zamisli, prelazeći mještane mogućnosti, ostajale nedovršene.

Za razumijevanje nacionalne kulturne povijesti izuzetno je važna kasnogotička izgradnja novog prezbiterijskog (danasa kapela Gospe od Ružarija) koji imitirajući frankopansku kapelu krčke katedrale pokazuje specifične arhitektonske odlike kontinentalne gotike, specifične za otok Krk kasnog frankopanskog razdoblja, koja puno otkrivaju o tradicionalnim kulturnim i političkim vezama otoka Krka toga razdoblja sa susjednim Vinodolom te područjem Modruša i Like. Osim arhitektonskih kvaliteta, kompleks župne crkve je sačuvao veći broj dragocjenih primjeraka prvorazredne drvene skulpture razdoblja kasnog 15. i 16. stoljeća, odnosno sačuvano je ono što se u većim gradovima tijekom druge polovice 17. i 18. stoljeća masovno uništavalo i zamjenjivalo mramornom skulpturom.

Zbog svega ovdje iznesenog važno je da se u zahvat obnove crkve uključi i restauratorske radove na glavnom oltaru, a najbolji argument za to je povijest vrbničke crkve gdje je nabavka ili preinaka oltarnog retabla uvijek smatrana krunom obnoviteljskih zahvata.

RADOVI U 2012. GODINI

Nakon dovršetka građevinskih radova u Kapeli Gospe od Ružarija, započeli su, u veljači 2012. godine radovi na uređenju svetišta. Prije početka ove faze radova dovršena je izrada projektne dokumentacije potrebne za izvođenje radova (konzervatorska studija, glavni i izvedbeni projekt obnove svetišta sa svim potrebnim izvedbenim detaljima – tvrtka Lokošek projekt d.o.o., projekt elektroinstalacija i osvjetljenja za cijelu crkvu te projekt vatrodojave i protuprovale – tvrtka „Skira“ d.o.o, plan radova i troškovnik restauratorskih radova na glavnem oltaru-Hrvatski restauratorski zavod).

Građevinski radovi na uređenju svetišta obuhvatili su prezentaciju i otvaranje pronađenih gotičkih otvora u istraživanjima 2008. godine. Važno je napomenuti da su svi radovi na uređenju svetišta rađeni prema utvrđenom modelu obnove na kapeli Gospe od Ružarija. Prilikom pažljivog odzidavanja gotičke bifore ustanovljeno je da je u prozoru u potpunosti očuvano gotičko mrežište te je odlučeno da se i taj prozor u potpunosti otvor i prezentira. Sa svih unutarnjih zidova otučena je cementna žbuka i navučena je nova vapnena žbuka. Kamena rebra na svodu pažljivo su očišćena, zidni oslik na svodu restauratorski je zaštićen i prebojan bijelom bojom. Kako bi bilo moguće otvoriti i prezentirati gotičke prozore uz istočno pročelje srušen je naknadno dozidani sanitarni čvor i ulazni hodnik u sakristiju. Prema izrađenim projektima elektroinstalacija nabavljeni su rasvjetna tijela i izvedene sve instalacije jake i slabe struje.

Prilikom tih radova na zapadnom zidu svetišta otkrivene su dvije zazidane grobnice. Grobnice su vrlo vjerojatno dio neke od grobnica koje su vidljive u podu kapele s druge strane zapadnog zida crkve. U grobnici nisu pronađeni pokretni nalazi što ukazuje na kršćanske običaje razvijenog srednjeg vijeka. Ovakva praksa se javlja od 9. stoljeća nadalje te je prisutna sve do kasnog srednjeg vijeka kada se pokojnici počinju pokapati u odjeći, i uz prilaganje svetačkih medaljica, križeva i raznog nakita.

U drugoj fazi arheoloških istraživanja otvorena je sonda van crkve, na spoju zidova Kapele gospe od Ru-

žarija i južnog pročelja crkve s ciljem pronalaska starije crkve iz 16. stoljeća. Pronađena je zidana struktura koja je najvjerojatnije apsida starije, pravilno orientirane crkve iz 12. stoljeća čiji je sjeverni zid iskorišten kao temelj južnog pročelja crkve. Ovaj nalaz ukazuje da je pronađena prva vrbnička crkva, što je jedan od najznačajnijih nalaza na otoku Krku u zadnja 2 desetljeća.

Sve radove na obnovi interijera svetišta financirala je Krčka biskupija iz namjenski dodijeljenih sredstava od Vlade Republike Hrvatske u 2007. godini, a Hrvatski restauratorski zavod vršio je koordinaciju i konzervatorski nadzor nad građevinskim radovima i izradom projektne dokumentacije. Radovi na uređenju pročelja svetišta

započeli su u listopadu 2012. godine sredstvima Ministarstva kulture. Prilikom tih radova, uz uređenje pročelja svetišta, uredit će se i sjeverno pročelje sakristije te popraviti svi limarski spojevi na krovovima uz ta pročelja.

Oltar Uznesenja Blažene djevice Marije trenutno se nalazi u Radionici Hrvatskog restauratorskog zavoda te se na njemu provode zahtjevni restauratorski zahvati. U sklopu tih radova, oltar je pregledao i talijanski stručnjak Stefano Scarpelli iz Firence koji je u suradnji sa stručnjacima HRZ-a osmislio tehnologiju zahvata na oltaru. Radovi se planiraju nastaviti i u 2013. godini, no njihova dinamika ovisi o priljevu novčanih sredstava.

Općina Vrbnik je već u 2012. godini donirala dio sredstava za obnovu, nužno je istaknuti potrebu za daljnjom finansijskom podrškom kako bi se osigurao nastavak restauratorskih radova.

NASTAVAK RADOVA U 2013. GODINI

U 2013. godini planira se nastavak arheoloških istraživanja pred glavnim pročeljem crkve kako bi se potvrdili nalazi iz probnih istraživanja. Također se planira nastavak uređenja glavnog broda crkve radovima na zapadnom zidu. Radovi bi obuhvatili i uređenje pročelja te prezentaciju mogućih nalaza. Osim građevinskih radova i arheoloških istraživanja, planira se i nastavak radova na restauraciji glavnog oltara. Trenutna dinamika rada omogućila bi dovršetak restauracije središnjeg dijela oltara te njegovu ponovnu montažu u svetištu crkve.

Irma Huić
Hrvatski restauratorski zavod

Domovinsko zahvalno hodočašće u Rim

U ponedjeljak 05. studenog 2012. nas dvadesetak Vrbenčana uputilo se na hodočašće u Rim kako bismo s ostalim hodočasnicima iz domovine zahvalili Svetom Ocu Benediktu XVI. za njegov prošlogodišnji pastirski pohod našoj zemlji. Iz Vrbnika smo krenuli na put u ranim jutarnjim satima zajedno sa hodočasnicima iz župa: Dobrinj, Kras, Polje, Dubašnica. Naš duhovni voditelj na ovom hodočašću bio je vlč. Krešimirom Dajčmanom župnikom u Linardićima. U svojim smo srcima ponijeli svoje nakane kao i nakane naših bližnjih.

Prvi dan našeg hodočašća proveli smo na putu i u ranim večernjim satima sretno smo stigli u „vječni grad“. Već drugog dana krenuli smo u posjet rimskim bazilikama. O njima bi se dalo pisati mnogo, ali najzanimljivije je što su sve na neki način povezane s Hrvatskom. Najstarija i prva po važnosti među četiri velike papinske bazilike u Rimu je Bazilika sv. Ivana Lateranskog - majka i glava svih crkava u Rimu i u cijelom svijetu, kako piše na ulazu u ovu prvu crkvu kršćanstva. Za nas je ova bazilika značajna stoga što je 640. g. u njoj papa Severin posvetio Ivana Ravenjanina za prvog nadbiskupa obnovljene Solinsko-splitiske nadbiskupije, čime je započelo sistematsko pokrštavanje Hrvata. Uz baziliku se nalazi krstionica uz koju su prigrađene četiri kapele od kojih je jedna i Kapela sv. Venan- cija. U VII. st. dao ju je iz-

graditi papa Ivan IV. porijeklom iz Dalmacije, a u nju je smjestio moći dalmatinskih i istarskih mučenika. S ovim papom započinju prve veze Hrvata sa Svetom Stolicom. U krstionici smo se kratko pomolili i obnovili svoja krsna obećanja te se uputili do Bazilike sv. Marije Velike. Ova je bazilika prvo Marijansko svetište Rima i Zapadnog kršćanstva. U njoj je prvi puta služena liturgija na staroslavenskom jeziku nakon što ju je papa Hadrijan II. u IX. st. odobrio svetoj braći Ćirilu i Metodu i time dopustio upotrebu narodnog jezika u bogoslužju. U bazilici se čuvaju i posmrtni ostaci sv. Jeronima Dalmatinca koji je prvi preveo Bibliju na latinski jezik. Ovdje je sahranjen i Siksto V. papa iz XVI. st. koji potječe iz hrvatske obitelji. Dan smo završili misnim slavljem u Bazilici sv. Pavla izvan zidina koje je, za sve hodočasnike Krčke biskupije, predvodio naš biskup Valter Župan. Bazilika je sagrađena nad grobom sv. Pavla u IV. st. Požar ju je gotovo u potpunosti unišio 1823. g., a u obnovi su pomagali kršćani iz cijelog svijeta, među njima i biskup J. J. Strossmayer koji je za strop dao hrastovinu donesenu iz Slavonije.

Treći dan našeg hodočašća započeo je misnim slavljem u Crkvi San Spirito, a nakon mise, svi smo se uputili prema Bazilici sv. Petra na generalnu audijenciju sa Svetim Ocem. Na audijenciji se skupilo više od 5000 hodočasnika iz Hrvatske, zajedno sa

drugim hodočasnicima iz cijelog svijeta. Papa nam se obratio na hrvatskom jeziku izrekavši opširan sažetak kateheze o ljudskoj čežnji za Bogom, te poziv na molitvu u obitelji i za obitelj, uz riječi: „Znajte i vi s hrabrošću, svima posvjedočiti radost i ljepotu vjere u Isusa Krista“. Ostatak dana proveli smo u razgledavanju Rima i dan završili posjetom hrvatskoj Crkvi sv. Jeronima. Hrvatsko zahvalno hodočašće zasigurno će svim sudionicima ostati u pamćenju po veličanstvenom misnom slavlju u Bazilici sv. Petra u Vatikanu koje je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Meni osobno, ovo je bio vrhunac našeg hodočašća čime smo ujedno i završili naš posjet Rimu i nastavili svoje putovanje prema jugu Italije.

Cilj nam je bio San Giovanni Rotondo, svetište Svetog oca Pia. Papa Ivan Pavao II. proglašio ga je svetim 2002. g. Nemoguće je u nekoliko riječi opisati život ovog skromnog redovnika. Čudesne pojave koje znanost ne uspijeva objasniti, kao što su stigme, bilokacija, predviđanje budućih događaja, kao i brojna ozdravljenja, sastavnim su dijelom očaravajućeg misterija „sveca iz Pietrelcine“. Mi, hodočasnici Krčke biskupije imali smo priliku slaviti Sv. misu zajedno s našim biskupom u kapelici u kojoj se nalazi grob sv. Oca Pia. Nakon mise razgledali smo svetište i muzej u kojem su sačuvane osobne stvari ovog sveca. U popodnevnim satima ukrcali smo se u autobuse i krenuli put Loreta, to je ujedno bilo naše posljednje odredište prije povratka kući.

Loreto je najveće talijansko svetište čija je povijest usko povezana sa Svetištem Majke Božje na Trsatu. Naime, prema legendi, kućicu Svetе Obitelji za koju se vjeruje da je u njoj živjela Djevica Marija kad joj je anđeo Gabrijel navjestio da će začeti po Duhu Svetomu, anđeli su iz Nazareta 1251. g. prenijeli na Trsat. Istu kućicu su tri godine kasnije anđeli prenijeli u Loreto i tamo je ostala do dana današnjeg. Nad svetom kućicom sagrađena je bazilika u kojoj se uz brojne kapele svjetskih sila nalazi i hrvatska kapela.

Povratak kući protekao je mirno, vlč. Dajčman blagoslovio je nabožne predmete koje smo kupili za naše najbliže, a najmlađi u autobusu animirali su nas u pjesmi i molitvi. U molitvi smo se sjetili i vas dragi župljanji, pa vam ovim putem prenosim Papinski blagoslov, blagoslove Majke Marije iz Loreta i Sv. Oca Pia!

Marina Polonijo Grdinić

Svećenički dan u našoj Župi

I ove su se godine, sada već tradicionalno, sastali svećenici rodom iz Vrbnika i bivši vrbnički župnici te proslavili svoj svećenički dan zajedno sa zagrebačkim nadbiskupom i kardinalom Josipom Bozanićem. Svećenički dan proslavili su 17. kolovoza 2012. godine. Toga toploga ljetnoga jutra crkva je bila prilično popunjena župljanima i gostima koji su se zatekli na odmoru. Nakon misnog slavlja kojeg je predvodio Kardinal, svećenici su se pomolili pred Kapelom sv. Ivana za pokojne svećenike i mještane, a druženje su nastavili u župnoj kući razgovorom oko zajedničkog stola.

Marija Trinajstić Božić

Foto: Petar Trinajstić

PORTA FIDEI

Tko bi trebao otvoriti vrata vjere?! Vrata otvaramo mi!

Naziv je to apostolskog pisma pape Benedikta XVI. kojim se proglašava Godina vjere, a traje od 11. listopada ove godine do blagdana Krista Kralja, 24. studenog iduće godine. Što bi mogla biti "vrata vjere"? Kako gledamo na vjeru? Pričamo li u našim susretima uopće o vjeri ili smatramo da je to naša privatna stvar? Tko bi trebao otvoriti vrata? Sve su to pitanja koja se nameću...

Propovjednik je isti za sve slušatelje, jedni čuju, drugi ne čuju. Kako se dogodi taj "škljoc" s bravom? Je li to isključivo ljudska inicijativa ili Božji zahvat. Vrata otvaramo mi! Ja, ti, Mare, Luce, Frane, svatko za sebe. Svatko od nas može moliti Boga da nam da snage da "otvorimo vrata", da nam da ključ, ali mi sami moramo otvoriti vrata.

Svima nam je poznata situacija kad nas djeca naljute, ali kad dođu i kažu samo jednu riječ "oprosti", mi izlijevamo na njih svu svoju ljubav kao da ih volimo još više nego prije. Djecu uvijek voliš, ali nakon što postanu svjesni svog postupka kao da su ti još draža. Ne uči li nas Crkva da je takav i naš Otac nebeski? A kakvi smo mi vjernici? Preziremo grešnike, obraćenike, novopečene vjernike, one koji su "bliže oltaru"... Mi smo revni u svojim dužnostima! To nam je dosta i ne želimo ništa više mijenjati. Nisu li i farizeji i pismoznanci držali do zakona, pa znamo što im je Isus rekao. Znači li to da se ne treba zamarati svojim grijesima, jer će nam Bog ionako oprostiti ako ga budemo molili?! Ne, nego moramo biti svjesni da nismo savršeni i da je ljudski griješiti, ali stalno trebamo nastojati ispraviti te greške. Može se to učiniti besmisleno, ali nije. Upravo po tome smo drugačiji od svih drugih bića, jer uvijek imamo šansu biti bolji. Ta sposobnost je isključivo ljudska. Kad izbacimo iz svog bića to

nastojanje da budemo bolji, onda smo na razini životinje. Relacija griješ-obraćenje nije sama po sebi loša, nego je loše ako se taj proces ne događa u nama. Onda smo mi osobe koja se ne mijenjaju, osobe koje nisu projekt, onda smo mi spomenici. To bi trebalo biti naše trajno nastojanje - ispraviti kod sebe ono što smo spoznali da nismo dobro napravili. Zato je to proces, zato to nikad ne prestaje. To je dinamično, živo, uvijek novo, jer griješ nas stalno vreba.

Da bi se dogodila spoznaja da smo grešni, svakodnevno bi trebalo krijepliti našu spoznaju na biblijskim tekstovima. Slušanje i čitanje Radosne vijesti može nas potaknuti da nam se otvore vrata vjere. Nemojmo se zavaravati da je to samo nekima dano. Svima nam je dana ova sposobnost, ali je treba aktivirati, htjeti je razvijati, željeti uistinu biti takav. To je težak put, ali jedini ispravni, jedini koji ispunjava i zadovoljava čovjekove čežnje. Svatko od nas to može ostvariti kroz ono što već jeste i gdje već jeste, ovdje i sada. Svaki čovjek u sebi ima udahnutu čežnju da bude bolji, veći, ali eto događa se da tu čežnju zakopamo, ne dozvolimo joj da se razvije, često nesvesno. Grčka riječ *antropos* znači čovjek, ali isto tako znači i "pogled prema gore". Svaki čovjek ima u sebi čežnju da živi vječno. Samo istinite, dobre i lijepе stvari su za vječnost. To traži trud, rad, napor, ali i veselje i to za vječnost.

Svi smo pozvani i svima nam je dana slobodna volja da odgovorimo na taj poziv. Svatko od nas ima prije svega sebe. I baš svakog pojedinog Isus nas zove. Kako psalmist kaže: "Imenom sam te zazvao...." Mi stalno imamo stav: "Njega Isuse zove, on neka se promijeni." Uopće ne vjerujemo da smo i mi svaki pojedinačno pozvani. Ma baš će mene zvati.

Ne mogu ja biti tako dobar vjernik. Doći na misu, isповijedit se..., ali više od toga je za druge. Nesposobni smo imati povjerenja da je Netko uvjeren da možemo duhovno više. Nesposobni smo, možda zbog lošeg iskustva koje je u nama stvorilo iskustvo nepovjerenja s najbližima. Nesposobni smo zbog grijeha kojih nismo svjesni ili smo ih prihvatali kao "domaće", kao naviku koja je postala norma. Zato nas papa Benedikt XVI. želi kroz ovu godinu trgnuti iz ove uljuljanosti pa nam se u šestoj točki pastoralne note Porta Fidei lijepo obraća: "*Godina vjere, s tog gledišta, poziv je na autentično i obnovljeno obraćenje Gospodinu, jedinom Spasitelju svijeta. U otajstvu svoje smrti i uskrsnuća, Bog je u punini objavio Ljubav koja spašava i poziva ljudе na obraćenje života po oproštenju grijeha.*" (PF 6).

Naša vjera nije naša privatna stvar. Ne moramo pričati o njoj, ali prava vjera izvire iz čovjeka i očituje se kroz sve što misli, govori i radi, prema tome nikako nije privatna. A zašto ne bismo i pričali o vjeri? Ni smo li i po vjeri bića koja su znatno drugačija od drugih bića. Čovjek je tijelo, psiha i duh. Bilo koju dimenziju ako oduzmem nemamo čovjeka. Znači sve tri potrebe trebamo jednako njegovati.

Godina vjere nije proglašena za biskupe i svećenike nego za svakog od nas pojedinačno. Kad to tako shvatimo uistinu će se dogoditi godina vjere, a mi ćemo moći reći s pjesnikom D. Cesarićem: "I moja kaplja pomaže ga tkati." Kako Papa kaže: "Obnova Crkve postiže se također svjedočanstvom koje svojim životom daju vjernici: vjernici su samim životom pozvani oko sebe širiti svjetlo Riječi istine koju nam je Gospodin Isus ostavio" (PF 6). Stoga otvorimo vrata vjere!

Jasminka Gršković

Pedeset godina zajedničkog života

ANKICE I JOSIPA ŠTEFANIĆA

KATICE I ANTA JURASIĆA

U subotu, 8. rujna ove godine, na blagdan Male Gospe u Crkvi Majke Božje od Zdravlja proslavili su 50. obljetnicu vjenčanja **Katica i Ante Jurasić**. Zlatnom piru nazočila su njihova djeca: Ivica i Jasna s obitelji, unučad, sestre, braća i rodbina. Svetu misu zahvalnicu predvodio je slavljeničin brat, otac Rafael Lukarić dugogodišnji misionar u Peru, u koncelebraciji sa župnikom vlč. Tomislavom Crnovićem. To je misno slavlje bilo njihova zahvala Bogu na svim milostima i pomoći za sve godine zajedničkog života u slozi i povjerenju, tijekom kojega su slavljenici obnovili svoja bračna obećanja. Druženje su, sa svojim uzvanicima u dobrom raspoloženju, nastavili te večeri za zajedničkim stolom.

Na blagdan sv. Cecilije, u četvrtak 22. studenog ove godine u našoj Župnoj crkvi 50. obljetnicu zajedničkog života, svoj Zlatni pir proslavili su **Ankica i Josip Štefanić**. Na toj obiteljskoj proslavi sudjelovala su: njihova dječa Dinko, Ivan i Dorica s obitelji, sestre, braća, rodbina i prijatelji. Misu zahvalnicu za sve čime ih je Bog obdario tijekom zajedničkog bračnog života predvodio je naš župnik, vlč. Tomislav. Nakon propovijedi o smislu cjeloživotnog međusobnog darivanja supružnika, uslijedila je obnova bračnih obećanja. I ovi su slavljenici radosno druženje sa svojim gostima proslavili zajedničkim druženjem za stolom.

Slavlje je na oba Zlatnaира svojim pjevanjem uveličao Župski zbor, čiji su višegodišnji članovi i slavljenici Ante i Ankica, te su im na taj način uz čestitke zaželjeli još više godina zajedničkog života i puno Božjeg blagoslova.

Posjetila sam slavljenike u njihovim domovima. U ugodnom razgovoru vrijeme nam je upravo proleljelo, a evo njihovih odgovora na moja pitanja:

S obzirom na vaše pedesetogodišnje bračno iskušto, što možete reći mladim bračnim parovima i onima koji se tek spremaju na vjenčanje, kako treba živjeti da se mogu tolike godine provesti zajedno?

KATICA I ANTE: Budućim bračnim parovima preporučili bismo njegovanje međusobne komunikacije i razumijevanja, strpljivost, praštanje i naravno, ljubav koja je osnova svega.

ANKICA I JOSIP: Mladim bračnim parovima i onim budućim želimo reći da su ljubav, razumijevanje, praštanje, međusobna vjernost i vjera u Boga uvjet bez kojega je zajednički život nemoguć.

Iz vašeg dugogodišnjeg iskustva, a vezano za pretходno pitanje, što vam je bilo najteže provoditi u zajedničkom životu?

KATICA I ANTE: Tijekom svih ovih godina zajedničkog života najteže nam je bilo međusobno se strpljivo podnašati u svim životnim situacijama.

ANKICA I JOSIP: Najteže nam je bilo međusobno oprštanje, ali u tome nam je pomagala pomisao na naše troje djece za čiji je odgoj trebalo davati dobar primjer oprštajući i brzo zaboravljajući sve loše.

Što biste savjetovali mlađima da u braku svakako treba izbjegavati?

KATICA I ANTE: Svakako je potrebno nikako ne nagliti jer se u naglosti može drugoga teško povrijediti.

ANKICA I JOSIP: Ako je ikako moguće treba izbjegavati psovke, svađe i naročito ponižavanje jedan drugoga pred djecom.

Sretni dani prođu kao u snu, ali u onim tužnim potrebna nam je neka utjeha i „ruka vodilja“. Kako je to bilo kod vas?

KATICA I ANTE: Kada nam je u zajedničkom životu bilo teško ruku koja nas je vodila, nalazili smo u Bogu po molitvi.

ANKICA I JOSIP: Da, kad je čovjek mlad, zdrav i nema finansijskih poteškoća dani brzo prođu, ali u životu gotovo uvijek dođu križevi i poteškoće. To se najčešće dogođa kada već djeca odrastu i počnu napuštati roditeljski dom. Kada njima ne ide sve za rukom i kada trebaju našu pomoći tada je iznad svega potrebna međusobna sloga, vjera u Boga i njegova utjeha.

Svjedoci smo vašega vjerničkoga života u našoj župi. Koliko su vam vjera u Boga i molitva pomagali u svim tim godinama zajedničkog života?

KATICA i ANTE, ANKICA i JOSIP: Bez vjere i molitve nikako ne bismo uspjeli u ovom našem zajedničkom živanju.

ANKICA: U svim teškim trenutcima, sjetila bih se riječi pokojne matere: „*Sve rabi poterpit za muža i dicu, a Bog mora uvik biti na prvom mestu*“. I ja sen čudo terpela, ma vavik z gelneci v rukah.

Dragi moji čitatelji, sjetimo se i mi kad najdu životni križevi ovih riječi Ankičine matere, pokojne Ani Perove i neka nam Bog bude oslonac, a gelnec pri ruci.

U ovom slavljeničkom raspoloženju želim vam svima prigodom radosnih blagdana koji nam dolaze, sve ono dobro koje vi sami želite.

Marija Trinajstić Božić

Šezdesetogodišnjaci

Va Vrbniku je lipi običaj če se generacije najdivaju za okrugle godišnjice života ili školi. Tako smo i mi rojeni 1952. leta, slavili 60 let života. Seden jula, na seden ur i pol našli smo se Gospoji. Va Crikvi Majke Božje od Zdravlja imeli smo mašu ze popon Antonon Bozanićen ki je istešo naša generacija. Molili smo za živih i onih ki su se preselili va vječnost, a to su: pop Ivan Brusić, Vjera Paić, Željko Stašić i Branko Hriljac. Zapalili smo njin svibe i sekonomu dali odslužit jednu mašu. Po maši smo se ukrcali na vlakić i vozeć šli do Vajavini i do Namori. Skrcali smo

se sprid konobi „Luce“ kadi smo imeli vičeru. Nazdravili smo ze pjenušcen Valomet koga je Marinko Vladić poklonil generaciji svoje punice. Uz dobru vičeru, bilo je veselo. Domišjali smo se mladosti, ditenstva i makakarij ke smo ofrigali. Počakulali smo se o živjenju i zakantali. Vrime je berzo pasivalo. Doma smo partili kesno, a nikih je čapala skoro i rana maša aš su obebjajali konobi. Ne rabi čekat okrugle godišnjice, nego se rabi najdivat dok smo još kapaci, aš leta teku.

Marija Volarić

Obiteljsko zajedništvo kao ključ poslovnog uspjeha

PZ GOSPOJA

Svima nama u Vrbniku poznato je što znači Gospoja - Majka Božja od Zdravlja, dio Vrbnika, koji se unazad dvadesetak godina i službeno tako zove. Obitelj Toljanić naziva svoje obiteljsko gospodarstvo 1995. godine upravo tim nazivom.

Priča o Gospozi, poljoprivrednoj zadruzi isto tako počinje puno raniјe... Glava obitelji, Ivan Toljanić, nakon ženidbe sa suprugom Katicom r. Polonijo, 1963. g. započinju svoj nemalo lagan put, pun neizvjesnosti,

prodavale po gornjen kraj, prodavali su se pomidori, vino i rakija. Stariji se dobro sjećaju ne tako davnih vremena.

U obiteljskoj kući od 1973. u ljetnim mjesecima iznajmljivale su se sobe gostima. Nekolicina domaćinstava pretežito Supci počelo se baviti i tom djelatnošću koja je tada bila lijep izvor prihoda. 1985. kupujemo kuću Gospozi pa se od tada malo intezivnije bavimo time. Dvije godine kasnije registrirali smo Pansion u

sti zadrugarstva tj. vino dobiveno u konobi Namori, upotrebljavati u tada planiranom restoranu „Gospoja“. Tada su međutim „puhali“ neki drugi vjetrovi pa smo pomalo počeli osuvremenjivati vlastiti podrum ispod restorana. Četiri godine kasnije preselili smo u novu vinariju Sv. Nedije, a u dotadašnjem podrumu otvorili konobu istoimenog restorana. Kapacitet vinarije je dosta velik, tako da su mogućnosti prerade grožđa i veće od potrebnog. Pet godina kasnije otvaramo Caffe bar „Škunjica“, a nakon kupnje i drugog djeła 2008. te preuređenja, otvara se konoba „Vrbnička žlahtina“ s kuhinjom. Godine 2010. zgorun placun otvaramo Kušaonu „Gospoja“ gdje se po prvi put mogu kušati žlahtine svih registriranih proizvođača iz Vrbnika. Ispod nje nalazi se i istoimena pizzerija. Broj od 23 stalnih, a ljeti do 40 zaposlenih svrstava nas u najveći gospodarski subjekt u Vrbniku. U međuvremenu obitelj je rasla, tako da dvadesetero unučadi Ivana i Katicice zajedno sa kćerima, sinom, zetovima i snahom, čine nezaobilazan čimbenik sadašnjosti i budućnosti Vrbnika.

Stoga, zaduženi osjećajima poštovanja prema starijima i onima kojih više nema, živeći aktivno sadašnjost, promišljamo o budućnosti i novim generacijama prenašamo Vjeru i nadu o boljem Vrbniku, spremni prihvati izazove u vremenima koji dolaze.

U toj želji neka nam je svima blagoslovjen Božić i Nova godina!

Franjo Toljanić

Foto: Petar Trinajstić

neimaštine, jednostavno borbu za goli opstanak, ali s Vjerom u Boga, sebe i budućnost za koju su vjerovali da može biti drukčija od onoga što jest. Kao i druge težačke obitelji u Vrbniku, bave se stočarstvom, vino-gradarstvom, već onda i vinarstvom. Sadili su se vinogradi tada kada nisu bili baš isplativi. Mnogi su se tada zapošljavali, uglavnom u Vrbenci, pa su neki znali reć da godišnje od plaće dobiju i „vagun“ grozdova... Samo nekolicina vrbničkih težaka vjerovala je da će se taj njihov trud jednom isplatiti. Cipali su se trsi i kao sadnice

domaćinstvu Gospoja, koji je postojao sve do Domovinskog rata. Kada su se u obitelj uključili zetovi Mladen Toljanić, Ivan Brusić i nevjesta Katarina r. Sudac, 1995. g. registrirali smo obiteljsku Poljoprivrednu zadrugu „Gospoja“. Prvotni plan bio je bavljenje ugostiteljstvom. Budući da je Ivan Toljanić bio član PZ Vrbnik, kao jedan od većih zadrugara, više je godina bio i predsjednik skupštine. U to vrijeme PZ Vrbnik uvela je tzv. novu tehnologiju prerade vina, pa smo smatrali da kao zadrugari možemo koristiti statusne predno-

Stručni skup povodom 190. obljetnice rođenja dr. Dinka Vitezića

Tko je zastupao interese Hrvata Istre i Kvarnera u čak tri šestogodišnja mandata u bečkom parlamentu? Tko je pokrenuo ključne infrastrukturne projekte na otoku Krku krajem XIX. st.? Tko je predvodio preporodni pokret na Kvarneru? Tko je Vrbenčanima na korištenje poklonio bogatu ostavštinu najpoznatije i najvrjednije krčke knjižnice? Kakva je bila sudbina Knjižnice? Što se čini i što se može učiniti da se ona očuva i bolje prezentira?

Na ta i mnoga druga pitanja odgovore su dali predavači na stručnom skupu održanom 9. prosinca 2012. u Zadružnom domu na Škujici. Program obilježavanja 190. obljetnice rođenja znamenitog Vrbenčana dr. Dinka Vitezića započeo je Stroslavenskom večernjom u Župnoj crkvi, potom je zbog dotrajalosti stare ploče, na rodnoj kući braće Vitezić otkrivena nova spomen-ploča uz prigodne riječi Tomislava Božića predsjednika Vrbničkog kulturnog društva „Frankopan“ i zvuk *sopel*. U Kapelici sv. Martina, na posljednjem Vitezićevu počivalištu predsjednik Općinskog vijeća Slavko Zahija položio je vijenac, a *kanturice* su zapalile svijeće.

U 16.30 započeo je slijed iscrpnih i zanimljivih predavanja pozdravnim riječima načelnice Marije Dujmović-Pavan koja je istaknula da ćemo ulaskom u Europsku uniju u novim izazovima koji nas očekuju trebati ljudi poput dr. Dinka Vitezića. Prvo predavanje održao je doc.

dr. sc. Anton Bozanić, govorio je o Vrbniku u vrijeme braće Vitezić. Mr. sc. Tvrtko Božić predstavio je život i rad dr. Dinka Vitezića, dok je doc. dr. sc. Franjo Velčić govorio o njegovu gospodarsko-socijalnom radu. Drugi dio stručnog skupa bio je posvećen Knjižnici braće Vitezić. Ivana Vladilo, prof. i dipl. knjiž. govorila je o Knjižnici od Zaklade tj. od zamisli o osnivanju knjižnice pa sve do OPAC-a, tj. digitalizacije fonda knjižnice koji je

sada dostupan na Internetu. Daria Oravec, prof. i dipl. pedag. na korak do diplome knjižničarstva, prezentirala je rezultate ankete među otočanima o poznавању Knjižnice, predložila je i istraživačko-edukacijski projekt njezine promocije. Na samom kraju vidjeli smo i kratki dokumentarac koji je snimala u suradnji s Ivicom Brusićem Brujom, a u njemu su sudjelovali vrbnički srednjoškolci Dinka Brusić, Kate Toljanić, Kristian Volarić i Luka Ostrogović.

U programu stručnog skupa sudjelovali su i *sopci* Anton Brusić i Antonio Renčić, Župni zbor pod ravnanjem Milodraga Justinića, *kanturice* Dina Antić, Iris Magaš, Ana Vadnov, Miriam Volarić i Mara Vadnov. Program je vodila Dina Valković. Stručni skup je bio dobro posjećen, a završen je *kanton* na prigodnom domjenku.

Organizaciju programa potpisuju Vrbničko kulturno društvo „Frankopan“ i Općina Vrbnik.

D. V.

Diploma v ruki i če sad?!

Ki je to diplomiral od mladih Vrbenčan va ovon 2012. letu? Čak jih je devet, seden diplomanti i dvi diplomantice. Intervjuirali smo diplomanti ze kumpanij Mirakuli i Floćini.

Predstavili su nan se po abecednon redu. **Ivan Anić** - majstor od zanata, finil elektrotehničku školu i prvi stupanj elektrotehničkoga fakulteta. **Ivan Dminić** - sve se zna, tr je samo jeden va Vrbniku, finil je tehničku školu, smjer optika i očnu optiku na veleučilišu va Velikoj Gorici. **Luka Pavan** - stari pomorac, srednju ekonomsku je finil va Veji, ali je nastavil na pomorskon fakultetu i

Uglavnom je na ovimi fakultetim kadi smo mi studirali, naglasak na teoretskon znanju, a problem se javja kad to rabi pokazat na poslu. Kad počneš delat vidiš da je to jedno, a ono če si učil, da ni dovoljno da biš posel znal. Ne reče se bezveze da se celi život uči, naravno da se z iskustvom stiče i umijeće, ali mislimo da biju nas na faksih rabeli boje pripraviti kroz praktični rad.

Če mislite o Bolonjskon sustavu ki je uveden va Visoko školstvo?

Nismo svi studirali bili po Bolonji, nikoga je čapala, a niki su još bili na prijelazu između staroga i novoga sistema. Ko i sve, tako i Bolonja ima dobre, a i slabe bandi. Ono če je dobro, je to, da se po Bolonji mora stalno učit, očekuje se tzv. kontinuirani rad. Ma onda su i ispiti šempre. Ono če nan se isto pjaža je to če su po Bolonji profesori više na raspolađanju studentimi na konzultacijah. Vavik njin se moreš javit ako imas kakav problem (normalno vezano za studij, ne za ženske). Po starom sistemu toga je bilo menje. Profesor je zbiljal če je imel pe ti uči doma i misli se kako god znaš i umiš. Ono če njin

zamiramo, je da je sve va postocih. Sve se gjeda na bodi, ko da više nismo judi, nego samo brojke. Šteta je če su skoro sve usmene ispiti ukinuli. Prije si mogel čegodare na usmenon zmuljat i dobit ocjenu na šarm, osobito ako te profesorica pita...

Kakovi su van planovi i ambicije?

Ki god se školuje, ima iste plani: finit školovanje i zaposlit se, to je najboji scenarij za svih nas. Svimi je cilj da ne leže doma kada fine fakultet, normalno je da kad nič naučiš to očeš i pokazat, da se nisi mučil za niš. E, sad opet plani su jedno, a mogućnosti drugo. Rabi se izborit za se i za svoje ambicije, a ne čekat da ti niki sve da na pjatu, aš toga ni.

Kako iščete posel? Je ga ki od vas već našel?

Va denešnje vrime posel je jako teško naći, tr i sami znate va kakovoje je situaciji ova naša država. Od svih nas, jušto je Minić našel posel, par od njih će nastaviti

uspješno diplomiral ko prvostupnik. **Filip Stašić** - naš težak, njegova karijera počinje va kemijskoj školi v Rikvi, a onda se nastavil školovat na agronomiji va Zagrebu. **Marin Valković** - prvi pravnik kumpanije (još malo, pe da neće bit jedini), finil je gimnaziju va Veji, a v Rikvi pravni fakultet. **Dražen Volarić** (pravi aš) - finil je va Veji ekonomsku školu, a od mala i ekonomski fakultet, al normalno ne va Veji. Osim nas, diplomiral je i jeden mladić za koga će se još čut - dohtor **Marin Soldatić** i dvi divojki: **Petra Trinajstić** - finila je gimnaziju va Veji, a diplomirala je predškolski odgoj. **Sara Volarić** - finila je srednju građevinsko-tehničku školu v Rikvi, a diplomirala na pomorskon fakultetu ko prvostupnica.

Če sad?! Ma ne rabi delat mirakuli, rabi se dela čapat...

Prije nego van dadu delat, odgovorite nan na nikoliko pitanj. Kako ste zadovoljni z onin če ste naučili na fakultetu?

deje ze študijami, aš su diplomirali ko prvostupnici. Mi drugi pošijamo molbi, životopisi, gremo od vrat do vrat, ali sriće za sad ni. Još ako ki ima kakovoga poznanika ki reče kugodare lipu besedu, njemu je malo legje, ali i ze svin tin ni lehko, aš seki poslodavac mora čoviku koga je zaposlil dat plaću, platit doprinosi, a sve to čudo gušta. Ali kuraja nan ne fali, lačni nismo, i dok god nas matere i oci moru financijski potrpiti, dobro je.

Uvedene su i nike državne mjere ko pomoć za zapošljavanje mlađih i neiskusnih, je to ča efikasno?

Vlada proviva pomoć ze poticajimi za mlađih judi kako bi, ako niš drugo čapali kakovoga iskustva, ali ne znamo baš, je od toga kakove koristi, aš većina tih posal je po Rikvi, a ze 1600,00 kn jušto se moru platit režije ili benzina i marendi, a sve ono drugo opet moramo pitat mater i oca. Ma nemojte mislit da smo ingordi i da želimo direktorske plaće, ali da bimo voleli ze dvajset i kin leton platit sve troški, marendi, benzinu, oblčilo i da nan voja ča još ostane, voleli bimo. Ma nismo dišperani i računamo da će bit boje, a dok ne bude boje poć čemo delat voja če, pe makar i za niš.

Kadi su najveće šanse da najdete posel?

Dobit posel na otoku je prava lutrija, a bome i va Vrbniku. Mi bimo oteli ostat evdi, ali za većinu će Rika bit prva točka polazišta za nać posel.

Kakou perspektivu nuti Vrbnik? A otok Krk?

Če se tiče perspektive, nje Vrbniku ni. Osim grozdo-va i malo tih gostičin, drugoga ni. *Vrbenku, hotel i Galeb* su zatvorili, ovce čemo brzo zatrta, a niš drugoga nismo otvorili i udelali. Če tako se more naprid? Za nas Vrbniku posla ni, nego ostat na zemji ili otvorit kakovu oštariju ili konobičinu, a i sami znate da je konobičin već more, a ni poje ni prevelo. Ili poć z Vrbnika ča. A kamo? Ni ni po otoku firm ke će zaposlit inžinjeri, menađeri, ni pravnici... Sva srića da smo naučni delat, pe čemo ako bude rabelo za poslon poć voja kamo, pe ako bude rabelo i va inozemstvo. Ma kako pravja naš kumpanj David, ki je nakon finjenoga fakulteta farmacije šel va Kanadu, nisu ni tamo slastice.

Kako vidite političku i gospodarsku situaciju va Hrvatskoj? Kamo to sve gre? Če rabi minjat?

Onako kako je nan evdi, takova je situacija i va celoj državi, posla ni, velih poduzeć ni, svi govore drugo leto će bit boje, poć čemo va Uniju, ma pasat će još ko teško leto ze bolnimi rezi pe nan morda bude boje. Mladi finjivaju, a posla ni. Dal finiš samo srednju školu ili finiš fakultet skoro pe je isto, aš posel češ teško nać. Promini rabe pod hitno, aš evako nećemo nikamo prit, a najgore će čemo to mi mlađi ki sad finjivamo najviše osjetit.

Če vi morete udelat da se nič promini na boje? Imate li uopće mogućnosti? Uvažava li vas društvo va konživete?

Mislin da je idej i judi ki bi mogli malo porinut ovi naš Vrbnik naprid, pe i mej nami mlađimi, ali i Vrbniku je politička scena već na leta ista, svi mi nikoga volimo, a nikoga lajemo, glasamo kontra, a ne za, ali sad će nan i lokalni izbori za ki god misec, drugi čemo put glasat, sad smo već i malo pametniji. Morda se jave i ki godare novi kandidati, morda ki i od nas. Ma sve se bojimo da čemo oveste izbore još komentirat z oštarije, a one druge morda budemo i aktivniji, ako još budemo evdi živel...

Kakova je vaša budućnost?

Nadamo se bojoi budućnosti aš sad se nigdi ne vidi-mo. Ma boje da obrnemo čakulu. Če smo berzo gotovi? Već smo pomalo i žejni...

Če bite za kraj poručili mlađimi ki čitaju Vidike, a če starijimi?

Poruka mlađimi je: ne fugajte, je vrimena za sve, rabi uživat dok se more. Normalno da se rabi obrazovat i imit ambicije, finit če se više more, al bez sekirancije. Školovanje je na prvon mestu, ali vaje vaje su tu nigdi i kumpanji, manjaže, običaji (mesopust obavezno)... Mi smo provali i verujte da se more i jedno i drugo bez da se nič zakine.

Poruka starim je: potrpite nas malo kad zijamo po gradu. Tr to ni sveki dan, mlađi smo rabi se malo i zaba-vit. Vrime kad su dica ze zdravun Marijun prihivali doma je finilo, sad se gre va to vrime tek grad. Ako nećemo sad uživat, kad čemo...

Vrbenski diplomanti Mirakuli i Fločini 2012.

Glazbeni tečaj „Stari put“

Od 16. do 22. srpnja ove godine u Vrbniku je održan Glazbeni tečaj „Stari put“. Ideja je potekla od Ivana Juranića. S obzirom na veliku pomoć pri organizaciji od strane TZ Vrbnik, Sanje Polonijo i Općine Vrbnik, vrlo brzo osmislili smo cijeli projekt i kre-nuli u organizaciju i realizaciju.

Petnaest polaznika uključilo se u ovogodišnji Tečaj, to su: **Adrian Sparožić, Albert Sparožić, Ana To-ljanić, Andrej Mlacović, Antone-la Juranić, Bartol Čubranić, Bruno Ivanović, David Sabljić, Dina Antić, Doroteo Dobrinčić, Filip Čubranić, Luka Čubranić, Marta Zahija, Matija Magaš i Nikola Vladić.** Polaznici su bili razvrstani po kategorijama: gitara, pjevanje, klavir, bas gitara. Na tri različita mjesta održavani su individualni satovi, teorija, solfegio i zajedničko muziciranje. Program je bio prilagođen polaznicima ovi-sno o poznavanju teorije i praktič-nog dijela. Poučavali smo ih sviranju, pjevanju solfegiu, harmoniji, zajedničkom muziciranju, povijesti glazbe... U sedmodnevnom tečaju, svaki učenik je dobio ukupno više od 35 sati školovanja što je skoro pola školskog polugodišta. Tečaj je zani-mljiv iz razloga što je pristup svakom polazniku bio prilagođen njegovim zahtjevima. Polaznici su dobili i ma-terijal za rad nakon tečaja što je jako bitno za daljnji muzički razvoj. Cilj tečaja je bio da se polaznici što bolje upoznaju s glazbom, pjevanjem ili sviranjem pojedinih instrumenata, ovisno o afinitetima, te da se moti-viraju na daljnje bavljenje glazbom.

Profesori koji su radili s polazni-cima tijekom tečaja su profesionalni glazbenici s iskustvom rada na semi-narima. To su: **Damjan Grbac** – bas gitara/kontrabas, solfegio, harmonija, zajedničko muziciranje; **Spartaco Črnjarić** – gitara, solfegio, harmo-

praksi što je vrlo bitno za komplet-nog glazbenika. Završni koncert na Škujici bio je vrlo dobro posjećen. Uz profesionalnu opremu i podršku profesionalnih glazbenika, polaznici su se mogli okušati u pravoj atmosferi koncerta. Na koncertu su podijeljene diplome svim polaznicima, a na koncertu profesora na Ribarnici, podijeljeni su DVD-i snimljeni na za-vršnom koncertu.

Profesori su bili vrlo zadovoljni uvjetima, a posebno polaznicima, koji su bili iznad prosjeka. Također, u razgovoru s polaznicima primijetio sam odlične reakcije i zadovoljstvo, što mi je posebno drago s obzirom da smo po prvi puta organizirali Glazbeni tečaj u Vrbniku. U planu je i organiziranje drugog Glazbenog

nija, zajedničko muziciranje; **Alba Nacinovich** – pjevanje, solfegio, harmonija, zajedničko muziciranje; **Dina Rizvić** – klavir, solfegio, harmo-nija, zajedničko muziciranje; **Tonći Grabušić** – gost bubenjar (bubenjar na završnom koncertu).

Završni koncert polaznika koji je održan nakon tečaja zaokružio je sve satove. Polaznici su imali priliku svi-rati na koncertu i pokazati svoje zna-nje. Kompozicije koje su se izvodile na završnom koncertu prilagodili smo djeci, a oni su i sami predložili neke od pjesama koje su se skupno obradile i naučile. Koncert profesora poslužio je da se polaznici upoznaju s koncertom uživo, odnosno da se upoznaju s primjenom teorije u

tečaja slijedeće godine na zadovolj-stvo svih organizatora i polaznika.

Hvala Sanji Polonijo iz TZ Vrbnik, načelnici Općine Vrbnik Mariji Duj-mović-Pavan i Općini Vrbnik. Lijepi pozdrav!

Damjan Grbac,
voditelj glazbenog tečaja

ŠTO SE U VRTIĆU RADI ?

Ove pedagoške godine u naš vrtić upisano je dvadeset i četvero djece, od toga je polovica budućih prvašića. "Nova" djeca brzo su se i bez suza uklopila u svakodnevni život vrtića. Rujan nam je donio lijepo i sunčano vrijeme koje smo iskoristili za šetnje i boravak na našem igralištu. Za vrijeme šetnji promatrali smo promjene koje se događaju u neposrednoj okolini, a vezane su uz dolazak jeseni. Ono što je zaokupilo našu pažnju na samom početku jeseni bila je „trgadba“. Pokušali smo pronaći odgovore na mnoga pitanja vezana uz „trgadbu“ i to kroz različite aktivnosti najčešće istraživačke i likovne. Željeli smo upoznati i ostale darove koje nam donosi jesen pa smo u vrtiću formirali „kutić jeseni“, posjetili tržnicu, pripremali voćnu salatu i kompot. Naučili smo puno o voću i povrću, te zašto ga moramo jesti kako bismo bili snažni i zdravi.

Za Dane kruha posjetili smo Pekaru "Vrbnik" i tamo saznali kako se rade kolači i kruh. Na našu veliku radost u pekari su za nas pripremili kroasane. U vrtiću su naše vrijedne ruke radile kruh i kolače koje je blagoslovio velečasni Tomislav na zajedničkoj molitvi zahvale u Osnov-

noj školi. Događanja i promjene u neposrednoj okolini poticala su i aktivnosti u vrtiću, tako smo se uključili u berbu maslina, sakupljali smo lišće i plodove od kojih smo izrađivali različite ukrasne predmete. Budući da smo mi Eko-vrtić bavimo se i različitim temama iz ekologije; razvrstavamo otpad, brinemo o našem eko-vrtu, koristimo različiti otpadni materijal u likovnim aktivnostima, upoznajemo se s obnovljivim izvorima energije kao što su vjetar i voda.

Ove godine djeca pokazuju veliki interes za dramskim igrami, pa u vrtiću često glumimo. Posjetili smo GKL u Rijeci, a u vrtiću smo ugostili putujuća kazališta „Kvak“ i „Val“. Prosinac je mjesec kojemu se osobito veselimo najprije dolasku svetog Nikole, a onda i božićnoj svečanosti u vrtiću. U ovom mjesecu darivanja želimo podsjetiti one koji daruju djecu da nisu važni skupi darovi već ljubav i vrijeme koje posvete djetu.

Svim čitateljima Vrbničkih Vidiča želimo sretan Božić i novu 2013. godinu!

*Djeca i odgojiteljice Dječjeg vrtića „Katarina Frankopan“ Krk
Podružnica Vrbnik*

KANET PO STARINSKU

Kanet, kanat, kanot ili autohton pučko grleno pjevanje. To je snažno pjevanje u dvoglasju. Pjeva se u dva, u dvi, u dvoje ili zborno.

Prije tri godine, kada sam poхаđala treći razred odlučila sam se zajedno s mojim prijateljicama Dinom Antić, Iris Magaš, Ljubicom Toljanić i Miriam Volarić upisati u školu pjevanja – *kanturice* koje je organiziralo VKD „Frankopan“. Učitelj nam je Ivan Pavačić. Sastajemo se dva puta mjesечно, pjevamo i lijepo se zabavljamo.

Kada nam je učitelj ove godine rekao da ćemo prvi put nastupati, u Baški na smotri folklora, bile smo jako uzbudjene. Tamo smo sve zajedno otpjevale pjesmu *Igralo mi zlatno jabelko*. Nismo se baš proslavile, ali *prvi mačići da se ionako bacaju u vodu*. To mi je rekao moj tata.

Drugi nastup ipak je prošao malo bolje. Bilo je to ovog ljeta na smotri mladih sopac i kanturic u Pinezićima. Dina i Ljubica su pjevale *Vrbniče nad morem*, a pjesmu *Igralo mi zlatno jabelko* sam otpjevala najprije s Iris, a zatim i s Miriam. Osvojile smo treća mjesta što nas je jako iznenadilo i obradovalo. Nakon nastupa, domaćini su nas počastili šurlicama, ali i vrijednim nagradama.

Treći nastup bio nam je u rujnu ove godine na 31. Mantinjadi u Ronjgima. Tamo se svake godine održava fešta od „sopena i kanta po starinski“ u čast velikog maestra Ivana Matetića Ronjgova. Iz Vrbnika smo krenule ujutro, mini busom kojeg nam je organizirao VKD „Frankopan“. Kao podrška s nama su krenuli učitelj Tomislav Božić i njegova supruga. U Ronjima nas je dočekalo mnoštvo djece. Neki su svirali roženice, neki sopele, mihi, šurle i sopelice. Najviše su nas oduševile djevojke

koje su svirale mihi. Ukupno je nastupalo trinaest kumpanija. Bilo je zanimljivo vidjeti, čuti i osjetiti taj duh starih vremena koji još živi u pjesmi i plesu našega kraja.

Jedva čekam slijedeći nastup, jer s mojim prijateljicama smijeha, veselja i vezancije nikada ne nedostaje.

Ana Vadnov, 6. razred

„The best of“ čakavskog pjesništva

Razveselila nas je vijest, objavljena u Novom listu 18. studenog 2012. godine, naslovljena „*The best of*“ čakavskog pjesništva. Naime, izdavačka kuća Adamić izdala je dvije zbirke čakavske poezije. To su *Kad vruja zavruga* (prva knjiga, zapadna) i *Duša zdola kamika* (knjiga druga, istočna). Podjela se odnosi na čakavsku poeziju nastalu na zapadnim i istočnim stranama naše Županije. Prvenstveno se radi o pjesmama koje su bile emitirane na Radio Rijeci u jutarnjoj emisiji *Puntape* prema izboru urednice Rajke Jurdane-Šepić. U ovoj drugoj knjizi poetskog naslova *Duša zdola kamika* objavljene su pjesme 49-ero autora. Tu su uvrštene i pjesme naših pjesnikinja: Vlaste Sindik-Pobor, Marice Stašić-Milić, Zore Volarić-Perhat, te Marine Valković i Vesne Pavan. Tako su one ušle su u krug priznatih čakavskih stvaralaca s područja PGŽ-e. Čestitamo!

Marija Kraljić

Frankopani na izletu

Izvršni odbor „Frankopana“, subotu, 1. prosinca, pojel je na izlet: vridnih tancari, sopac, članici „Frankopana“, onih ki pišu za Vidike (ke komać prečekamo za Ivanju i Božić) i svih onih kih je bilo voja poć. Fermali smo se i va Gorskun Kotaru, a tamo sniga do kolena, sve belo. Naše odredište je bil Varaždin, ma najprvo smo šli na grobje. Kako je reknel naš vodič najprije grad mrtvih, aš to da je jeden od najlipših va Evropi, a tek onda grad živih. Prošetali smo se po ton lipo porejenon gradu Varaždinu, bili va jednon dvoru ki je sedaj Muzej. Obedvali smo va restoranu „Verglec“, bilo je za prsti polizat. Onda smo partili va Zagreb, drito va Muzej suvremene umjetnosti. Tu smo videli če će to reć suvremena umjetnost ili „antiumjetnost“ kako je niki od naših primjetil. Muzej nas se je toliko dojmil da smo se od toga dojma komać pohelznuli po tobogantu ven. Niki su prišli na se tek na Jelačić trgu, va šatoru kadi je sopla muzika i bilo je seke sorti matere i dice (kako da je mesopust). Ženske su grintali da biju više slobodnoga vrimena, bila je udelana cela šoping lista, vrimena je bilo malo. Morda i boje aš su hartice ostali nepopeglani. Kako smo vjutron našu „zabavu“ počeli ze grobjen tako je večer prišla na red satira va kazalištu „Kerempuh“. I lani smo bili tam, ma ni ovo leto nismo fulali, aš smo opeta gledali jednu urnebesnu komediju „Spektakluk“. Tarik i Rene izmjenjuju se va nikoliko

ulog, a dobro su nasmeli nas i kercat triater. Škoda da s nami nisu bili oni ki zmišljaju smihi za mesopust aš bi bilo inspiracije. Va prestavi se oni dva rugaju ze denešnjin čovikon i ze denešnjin živjenjen, inšoma rugaju se ze svin (sriča da evo ne čitaju, aš bi se i z ovin imeli ča narugat). Tako smo se i ovo leto, zahvaljujući finansijskoj pomoći naše Općini, lipo kumpanjali svi ki smo nič dobro udelali za Frankopan i mesto, a nadamo se da ćemo i drugo leto čegodare novoga obać i vidit.

Dean Volaric

Štrolgi predstavljene u Rijeci

U sklopu manifestacije PHOTORI, 29. listopada 2012., predstavljena je knjiga „Štrolgi“, autora Marije Kraljić i Petra Trinajstića, koja je prije godinu dana bila predstavljena u Vrbovniku. O knjizi su govorili predsjednik Fotokluba „Rijeka“ Borislav Božić, recenzentica knjige Ivana Vladilo, Jelena Butković, Mišo Cvijanović i akademik Petar Strčić. U Narodnoj čitaonici postavljena je i izložba fotografija Petra Trinajstića pod nazivom „Memento“.

Moćno more i beli vapori

Ne užan poć zgoru Dverci, aš mi je veli bok, ma kad pek iden nikad ne moren grad arivat. Fermivan se po putu i sve oko mene nič pravja od pasnih vrimen. Prišla sen pomalo do Nad kovač, gjedan more i Gorinji kraj, Preskočje. Gjedan punti Družinjin pek mi se zapara da ču obličit dim, da gre vapor. *Očeš Mare! Pasa tempi.* Ni veće vapora, ni onih dragih judi ki su ga seki dan čekali Namori. Obernen se od mora i gjedan on putić, šujavicu ka gre v Roč kadi su ženi i dičina sideli i čekali vapora, muži su ga čekali na Dvercih. Putić je tu, ma ni žen ni dičini, sve je pusto.

Brod bi arival pred večer, pek ki ni bil veni, ta ga je prišel čekat. Uganjali su ki je vjutrin partil v Riku

cel se vernut, a forši pride i ki furešt. Poć z vaporom vjutrin v Riku bila je vela stvar. Vapor je tikal Sveti Marek, Šilo, Klimno, Crikvenicu, Svetu Jelenu i Sveti Jakov, Krajevicu i Beker, na kraju pek Sušak i fermal se je v Rikvi. Za

polne nazad denova se feknut do Verbnika, tu bi i prespal. Naše bi babi i teti hodeli z vinon i rakijun, prodoti za živjenje, najveć ženi! Po sezoni su hodeli ze pomidori, z onimi posobojnimi z Verbenskoga poja, pek z ranin grozdovon ko su zvali karmelsko. Beker se je hodelo o Margaretini na semenj. Vavik smo penšerali kad smo bili dica, forši te i nas sobun zet, ma te vraniča, ki je otel šoldi dat za vapor. Za se su se skapacali zač bi zasput ku litru vina i rakije prodali. Ženskican bi kupili kakova kurdelicu, a muškin petešića komu se v rirt sope. Bekru su i naše divojki služili i bili su na dobron glasu, da su vridne, umične i čiste.

Pasalo je vrime od vapori ke su moren brodili Verbnik od 1905. do 1962. leta. I ja sen se navijajala š njimi. Seko bin mesto upijala z očmi i ostala bi sličica za vavik do sedaj. Seke sorti brodi i sekakovih imen. Zadnji je bil „Podhum“. Riščožo je bilo Verbnik poć po buri zač bi više put vapor prišel do punti Kostrija i ni mogel va dragu. Kolpi od bure bi ga lekho hitili na valometri kot če je 1928. bura hitila vapor „Vitezić“. Moral se je vernut va Crikvenicu al va Selce. Judi bi prespali na brodu, nisu se pojidalni nego bi celu noć tancali i tararajkali. Pred jutro ako se je more umirilo sopeta su partili put Vrbnika. Jeni bi se skrcali, drugi ukrcali i...*plovi brode, široko ti more!*

Još sen vavik na šujavici, gjedan more i ne moren se načudit, seki put je druhčije. Sedaj je plavo, pek modro, pek zeleno, ontrat mirno, namerzgano, za hip pojezni, ma vavik je lipo moćno. Ne reku badava stari: „More, more, ni junaka koga ne premore!“ Prelipi beli vapor ne prihaja Verbnik već pedeset let i neće veće nikad maj!

Brodi ki su prihivali Vrbnik od 1905. leta: „Frankopan“, „Vitezić“ (potonul od bure 1928. va dragi), „Dinko Vitezić“, „Slavija“, „Petrar Svačić“, „Ante Starčević“, „Gradac“, „Punat“, „Učka“, „Pašman“, „Ugljan“, „Trogir“, „Kvarner“, „Bakar“, „Krk“, „Vladimir Nazor“, „Kosta Racin“, „Aleksa Šantić“, „Ivan Cankar“ i zadnji „Podhum“. Po Drugon ratu dok se ni uspostavila redovna linija Vrbnik su hodeli i drveni trabakuli „Medulin“, „Juraj“ i „Viševica“.

Marica Stašić Milić

Put v raj

Čapan sebe kako se smijen
na te besedi:

Oko ni videlo, ni uho čulo, srce očutilo
če je Otec nebeski pripravil svojoj dici.
Bez da se pogjedan va zrcalo znan,
da mi se oči svite i iskre na tu misel.

Kada se pravljaju
stare štorije od živjenja
koti da ne veruješ i penšeraš
kada je nigda zdavni mižerija vojevala.

Mladićec od dvanaest let
na žurnadu je šel,
delat, potit se za malo dobit.
Pitali si ga, a Osip se je zval,
če je za obed jal?

Palentu i brodit, on je žbroćal.
Mati, pek, sirota dovica,
ze još dvoje menje dice,
ni njin imela ča dat,
brodit je bil samo sen.

Mižerija se sranjala, bolest tajila
Stišnjeno su trpeli
ma šperto naprid hodeli.

Denes ugajamo sebi i svojin,
ze čin čemo k Tebi, Gospodine, prit?

Na sve gritamo, skucamo
i smiron se tužimo
kako smo va jakoj zimi
il veloj teplini va kotlu va Afriki.
Hladimo kuću, pjemo ne znaš če
ne mislimo niš kako pokoru zet.

Po moju je za sve, jubav najboji kjuč,
ki otvara dvera raja.
Potrpi, udelaj, oprosti
pek će niki skroz iglene uši

niki po odbuhnjениh dverih
do raja prit.

Marinka Matanić Polonijo
Vrbnik, srpanj 2012.

Mihosko leto

Bili su zadnje teple dani pasanoga Mihoskoga leta. Vrime teplo, ma če teplo, preteplo. Moje kunpanjice su se jošće na Zgribnici kupali. Ja sen sidela z vnučići na Škujici pelnoj nika fureške dice ki su prišli z brodičem ze Gorinjega kraja. Dica su po dičju zijali, nazivali se i pogovarali....“Kaj si to kupil?”! Pod Škujicun su vervoreli judi, hodeli zgoru-zdolu, nosili butije vina, gjedali nikake harti, mej sobun govoreli i „bitte“ i „please“. Majko Božja, ki šunšur, seke sorti zajik!

Ta šunšur na Škujici i šoto nje mišal se je z bukun traktori ke su hodeli i Grad i Na mori, aš tergadba je veče bila počela. To je pek štorija od fugi, nervožarije, paričiana i - da vo plovan ne vidi - kadagod od kjetav.

Ma vernimo se malo pedeset let nazad... Škujica prazna, šoto ni auta ni traktora, kagod starija ženska pasiva, kagod mat peja picno dite, aš drugi su Poji. Ma jošće malo, aš već je čut kareti, dva mulca il osel i mulec jih potežu. Čebri na njih kanpanaju. Na bacijolicih su obištene bisagi ze praznimi kjantami i vernja do provesla kercata grozdova. Belo, černo, žlahtina, ruža, brajdica, sansigot... Otec peja karet po Gradu do svoga dvora sprid konobi. Karet se je fermal, živo je otpejano va štaju, a težaci su šli na obed i čas počinut. Dokli njih ni, dica se deverte i sirgaju na kareti, potežu ojić i miču

četvoricu. Bisagi i vernja z grozdrovin veče su va kući, a va čebrih na kareti ozgora grozdova još je vidit sparožinu ka će potli rabbit va konobi. Ondat je počelo roštanji makini za mlit grozdovi, a potli se je mest zinesel va čeber na pokladah va konobi.....

Nigda se je grozdovi gazilo z nogami va čebrići, mestilo se je, čega se Novjani, naši susedi priko mora, šenpre domisle na svojih feštah.

A mi se toga domislimo čitajuć Ivana Žica na str. 466 njegove knjige Narodni život i običaji u Vrbniku na Krku: „*Grozdrovi pobiraju va vernjicu. Kada je pelna nose ju na uzvrati / mi denes užamo reč -uzrati- ?!/ i onda stresnu grozdrovi z vernjice na kup, ako ga meste va mesti. Ako ga ne meste va mesti, ontrat ga nose ven po lazi i stresaju va čeber na voz, ki stoji pred lazun. Kada meste v mesti, gone doma mest na živi va mihih, a mihi sprazne va konobi va okrut. Kada tergaju na voz ontrat meste na placi ili va dvori, ako moru z vozom va dvor, i mest nose va kablih va konobu.*“

Ava, ma bimo mi denes mestili da niki ni zmisle makini za mlit grozdovi?!

Bog s vami do leta!

Marija Trinajstić Božić

Osmosmjerka

M	B	V	E	A	M	R	E	B	R	L	B
Ž	I	E	P	T	I	U	J	R	N	A	S
L	S	H	R	N	H	Š	I	A	B	Z	A
A	A	K	O	A	I	N	T	J	A	A	N
H	G	Č	V	J	I	U	U	D	C	B	I
T	I	M	E	K	S	Š	B	I	I	D	Ž
I	D	E	S	B	V	K	B	C	J	A	O
N	A	S	L	A	E	A	O	A	O	G	R
A	L	T	O	Ž	R	R	J	L	L	R	A
A	K	I	V	U	NJ	E	I	E	E	E	P
U	O	T	L	R	A	T	Ć	S	C	T	S
I	P	S	A	N	S	I	G	O	T	Ć	O

1. MESTIT
2. KJANTA
3. MIHOJSKO LETO
4. BACIJOLEC
5. SPAROŽINA
6. TERGADBA
7. ŽLAHTINA
8. OSEL
9. KARET
10. SANSIGOT
11. BISAGI
12. OJIĆ
13. PROVESLO
14. ČEBER
15. VERNJA
16. POKLADI
17. ŠUNŠUR
18. RUŽA
19. MIHI
20. LAZ
21. BUTIJE
22. BRAJDICA

RJEŠENJE: -----

Pripremila: *Bernardica Polonijo*

KRŠTENI:

Marija Lukarić

Marko Ružić

Matija Bolonić

Marijana Papić

VJENČANI:

Sanjin Dminić - Anamaria Brusić, u Vrbniku

Ivan Katunar - Egle Cetina, u Vodnjanu

Ivan Lukarić - Jasna Đukić,
u Vrhu

Darko Mihalić - Asja Boršić,
u Vrbniku

Ivica Polonijo - Andrea Kirinčić,
u Krku

UMRLI:

1. Marija Pale	4. Josip Polonijo	7. Nikola Sparožić	10. Josip Vadnov
2. Matej Volarić	5. Marija Sabljić	8. Dinka Toljanić	11. Anton Polonijo
3. Anton Toljanić	6. Marija Polonijo	9. Ivan Mihovilić	12. Marija Vitežić

Vila Primorkinja

Gjedan zgorun va to lipo gorje
i još lipje Primor Vinodolje,
kako nas je lipo obljudibilo
ter velebnun gorun zagradiло.

Delgo nan je za dežja i bure
kad se nad njin oblaki zaškure.
Z moren će ona udelat bunu
Oblak će njoj udelat krunu.

Kad se smiri gora lipotica,
ter va dežju operena lica,
kot da će se bliže pomeknut
da ju z rukun moreš i teknut.
Ma, meni je blizu sperva dana
prec su mi tamo od postanka.

Obermen se ontrat kuntra Hlama
ki zapira Verbnik z južnih strana.
On stoji na straži, čuva naše poje

ko se je sranilo pod skuti njegove;
rodno plemenito pod Hlamon počiva
ter težačko serce va njemu uživa.

Posvud pek vokolo njegova lipota pasa
mej sekin kamikon struček kuša stava,
mažuran, bašelak, verbena, lusmarin,
„smilje i kovilje“, rumen cvet i magriž.

Va Hlamu je uvik Vila prebivala
ter svojin je pojén judi čaratala,
va kaškuji z mora tu se preselila:
Morda se nanci ni još odselila?

Morda još spi tamo začarana moren,
Oujana vetron ki njoj zorun poje.
Va kjonki od vali, pod velon od soli
Vilo Primorkinjo, ma ki te ne voli?

Marica Stašić Milić
Duša zdola kamika 2012.

Naš Vrkonjin

Vrkonjin
je lipa kuća
stara,
skroz ku je pasalo
čudo žen
i dva tri gospodara.
A seki
ki je kada
svoj život tutu pasival,
seki je nič pustil
i nič je dal.
Sedaj
je red na meni...
Ja nimam
ča dat ni poslat
z ove delge, studene tujini
...samol je srce moje
ustalo Vrkonjini.

Vlasta Sindik Pobor
Duša zdola kamika 2012.

Naša beseda

Beseda je naša
duša je naša.
Va srcu cvet,
va ustih med,
va uhu kanet
i zvon
ori, zvoni,
tepli srce
kako velo
zlatno sence.

Zora Volarić Perhat
Duša zdola kamika 2012.

Kanet

Kamik je procval!
Pln cveti od kuša,
ze sencen sviti,
z moren čakula...
S kin kanta?
Habaj.....
Pe to je srce
I moja duša!

Marina Valković
Duša zdola kamika 2012.

Na iston mestu

Koliko god da bižin,
vavik se dočekan na iston mestu.
Dani pasuju i vrime š njimi.
Svit se vrti.
A ja, bižeć,
stojin.

Vesna Pavan
Duša zdola kamika 2012.

Zdravstveni (ne)odgoj... "razara čovjeka"

Sprid vrat nan je jeden od dva vele blagdena. Va štajici pol osla i kravice, rodil se je Isus od matere Marije i Osipa ki ga je zel i gojil ko svoga. Osip je otel da oni, ki ne znaju za Božju voju, ne kažu ze prston va Mariju i pitaju se kako to ona ima dite, a nima muža. Zato je Osip stal uz Mariju i oni su bili fameja, menja nego su onda fameje bile. Denes Mariji ne bi rabel Osip.

Od vavik se zna če je fameja: otec i mat. Ako Bog da, dobiju dicu ka pridu ko plod njihove jubavi. Denes je sve menje famej kakove smo nigda imeli. Sve je više dice kin otec i mat ne živu zajedno nego se rastave i sveki je opeta sam, a dica su malo ze jenin, malo ze drugin. Kako to dica pasivaju, znaju samo oni. I koliko god otec i mat misleli da delaju dobro, za dicu to ni dobro. Razumin ja i njih: da je muž netrmaten, da žena ima maganje ze kimi je teško živit, da sveki ima samo jeden život i da ga ne rabi potrošit na to da te niki pešta i da nisi kuntenet... Takovih rastav je malo. Va Hrvatskoj se raspade sveka treća fameja (va velih gradi i više od toga). Mislin da je više onih pari kadi bi se morda moglo i malo potrpit nika stvari. Morda bimo oteli imit više nego moremo, išćemo nika prava, zadovoljstva, materijalne stvari..., a pozabjavimo na vridnosti ko če su jubav i poštovanje, i na ono nač smo se jeden drugomu zarekli na oltaru.

I meni ni vavik bilo ze ženun kako bin otel. I ona je imela vražji zajik koga nis mogel fermat i ni vavik znala «dat vodu u usta»... A kakov sen bil ja? Sen ja vavik bil muž kakovoga je ona otela?? ? Sen joj ja dal ruku kad joj je bilo teško oko dice? ...ili sen mislel da je moje delo pojti najteže, a da ona doma ne dela niš? Mi smo zdurali zajedno pedeset let i denes ona ima mene i ja nju, a imamo dicu i vnučju...molim Boga da ne ostanen sam i da partin zgoru prije nje.

Kako ćemo graditi «zajedništvo va zajednici» i udelat reda, ako ne moremo udelat reda mej sobun va fameji, mej nami dvimi?? Fameja je temelj sekoga dobrog društva, a ove fameje više nisu onakove kakove bi morale bit. Žal mi je dice, a kadagod i oci i mater ki su se posve zgubili va ovon novon svitu. Nikomur ni dobro, a niki ne dela kako bi mogel. Svi imaju menje vrimena, teku za šoldon i misle da će dicu zgojiti va školi...a va školi sad uvode zdravstveni (ne)odgoj.

Va školi će dicu učit kako će držati higijenu, da moraju prat zubi, da moraju planirat kada te imit dicu aš

da mi judi nismo ko kunilići pe moramo planirat fameju. Crikveni judi i nisu kuntenti da se o tomu tako govori nego da rabi imit dice koliko Bog da, ma mi ki smo zgojili dicu znamo da jih nemoreš imit koliko bi ih prišlo. Ja nis protiv toga da se to denes uči, ali nikoliko urće se va ton odgoju govorit i da moreš bit rojen ko muški, a da se ti sam sebi delaš ko ženska ili se udelas tako i da moreš bit muški i imit mesto ženi muža...

Vavik je bilo onistih ki su bili drugačiji od većini. Oni su se i sramili aš su znali da su malo drugačiji i nisu oteli drugin to reć. Iskali su pomoći ili su našli nikoga ko če su sami i nisu se ze tin hvalili ili govoreli da je to dobro. Denes gredu naprvo s tin i oteli bi dobit i dite: sveko malo hode po putih i išću prava ka imaju muž i žena (muški i ženska). Sedaj ni ni to dosti, nego će dicu va školi učit da imaju roditelja A i roditelja B (aš su oni istoga spola). Najgore je da će reć da je to isto tako «normalno» ko imit oca i mater. Još gore od toga je da će dici govorit da je istešo dobro ako su rojeni ko muški, a misle ko ženska. Koliko ja znan dva muški ili dvi ženske ne moru sami sebi udelat dite, pe onda ne moru bit ni ko moja žena i ja i s nami se usporejivat ili imit fameju. Ako se to tako pusti, ze vrimenon će se mislit da je to tako dobro.

Ja se va nikogare ne pačan i ni me ni briga ki ze kin žive ili spi i če dela va svoje četiri zidi, ma bome ni dobro da niki mojoj dici govorit da je istešo dobro volit istoga i da je jeno rod kako se sebi činiš, a drugo spol kako si rojen. Kada biramo na izborih, poštujte se većina i većina zibera koga oče. Zač se sedaj ne pohaba većinu, a većina misli da nan ne rabe paradi i da su muž i žena fameja, a ne dva muški ili dvi ženske. More se dici reć da je i takovih, ma ne da je to dobro.

Misleć o fameji kako ju ja vidin, čestitan van Božić i neka van malo Ditiće bude na pomoći da znate spoznat će je dobro za vašu dicu. I ko če smo nigda doma govoriti dici da je Bog udelal čovika, a va školi su njin govoreli da je prišel od majmuna, tako ćemo i sad doma govorit da ako živu dva muški da oni nisu baš «zdravi». Vajda će i ova denešnja dica pohabat oca i mater i uvidit će njin znači fameja.

Neka van va mladon letu, Bog da zdravja, slogi, delo (koga su niki zgubili) i snagu da to sve zdržite i dočekate boje dani!

Vaš stric IVE

Sretan Božić Nova Godina

